

PARTEA IV.

PRONUNȚAREA ȘI SCRIEREA.

(Secția I. a Gramaticii).

NOTE.

Gramatica este arta care învață modul de a vorbi și de a scrie corect o limbă. *Limba* este complexul sistem al vorbelor de care omul se servește pentru a exprima prin sunete convenționale sau prin semne scrise, cugetarea sa proprie. Se înțelege că gândirea se poate manifesta nu numai prin cuvinte vorbite sau scrise, dar și cu alte semne deosebită natură; însă atunci, în loc de limbă avem limbagiul, care este modul de a exprima în mod sensibil cugetarea, prin orice mijloc posibil. Pentru aceasta se dice: *limba italiană, limba română, limba germană, și limbagiul surzilor-muși, limbagiul paserilor*, etc.; și este limbagiul acea mimică de semne foarte des curioase, cu care este silit de a se servi omul, când călătorește într-o țară străină, dacă ignorează limba acelei țări.

Gramatica se ocupă numai cu *limba*, adică cu una din formele limbagiului cea mai universală și cea mai perfectă, căci servește în mod admirabil pentru a exprima atât cele mai simple cât și cele mai complexe concepțiuni ale minții omenești.

NOTE.

La **grammatica** e' arte che insegna il modo di parlare e di scrivere *correttamente* una lingua. *Lingua* e' il complesso ordinato delle parole di cui l' uomo si serve per esternare, con suoni convenzionali o con segni scritti, il proprio pensiero. S' intende che il pensiero può manifestarsi oltre che col mezzo di parole pronunciate o scritte, anche con altri segni di varia natura; ma in tal caso invece della lingua abbiamo il *linguaggio*, che e' il modo di manifestare sensibilmente il pensiero, con qualsiasi mezzo possibile. Per questo si dice: *lingua italiana, lingua rumena, lingua tedesca, e linguaggio dei sordo-muti, linguaggio degli uccelli*, ecc.: ed e' *linguaggio* quella mimica di segni spesso curiosi di cui e' forzato a servirsi l' uomo che viaggia in paese straniero, quando ne ignora la lingua.

La grammatica si occupa solo della *lingua*, vale a dire di una delle forme del linguaggio, la più universale e la più perfetta, perché mirabilmente serve ad esprimere le più semplici del pari che le più complesse concezioni della mente umana.

Fie care popor are limba sa proprie, și limba este acea, care mai mult de cât or-ce altă calitate fizică sau morală, deosebește naționalitatea oamenilor. Poate la origina omenirei nu a existat de cât o limbă unică, care servea trebuințelor unui număr mărginit de indiviși strinși în societate. Dar înmulțindu-se populațiunea și forțamente întinzându-se peste tot globul, limba acea unică se modifică conform nouilor trebuințe, și prin efectul înmulțirei ideilor se transformă în alte multe, care la rindul lor, modificându-se prin lege naturală, dădură naștere acelor multe sute de limbi, care astăzi sunt vorbite pe suprafața pământului.

Cu toate că nici una din limbele actuale nu este originală, fie-care posedă un deosebit sistem gramatical, de unde necesitatea de a studia gramatica specială fie-cărei limbe pentru a se putea cunoaște; gramatica italiană stabilește regulele a cărui cunoștință este necesară pentru a se vorbi și a se scrie corect italianește.

Vorbele de care ne servim pentru a exprima cugetările noastre se impart dupe ordinul ideilor pe care le reprezintă. Astfel pentru idea de *lucru*, ne servim de vorbe numite substantive; pentru idea de *calitate*, de vorbe numite adjective; pentru idea de *persoană*, de vorbe numite pronume; pentru idea de *cantitate*, de vorbe numite numerale; pentru idea de *existență* și de *acțiune*, de vorbe numite verbe; pentru idea de *raport*, de vorbe numite prepozițiuni; pentru idea de *legătură*, de vorbe numite conjunțiuni. Alară de aceste mai este Articulul, vorbă nu absolut necesară (limba latină și alte foarte perfecte nu l'aură) destinat a da idea de *determinațiune* sau de *nedeterminațiune*. Adverbul este vorbă care modifică idea exprimată de verbul sau de adjectivul. Interjecțiunea este vorbă care, în simplicitatea ei, exprimă o concepțiune complexă, și oglindește în mod sensibil și spontan, sentimentul interior al omului și mişcat.

Studiul tuturor acestor vorbe conside-

Ogni popolo ha una propria lingua, ed è la lingua, che più d' ogni altra qualità, fisica o morale, contraddistingue la nazionalità degli uomini. Forse all' origine dell' umanità non fuvi che una lingua unica, la quale serviva ai bisogni, di un limitato numero d' individui stretti in società. Ma accrescendosi la popolazione e necessariamente estendendosi su tutte le parti del globo, quell' unica lingua si modificò a seconda dei nuovi bisogni e per effetto dello allargamento nell' ordine delle idee si trasformò in altre molte, che alla lor volta, per legge naturale modificandosi, diedero origine alle molte centinaia di idiomi, che oggi si parlano sulla superficie della terra.

Quantunque nessuna delle attuali lingue sia originale, ognuna ha un proprio sistema grammaticale, d' onde la necessità di studiare la grammatica speciale d' ogni lingua per poterla conoscere; la grammatica italiana stabilisce i precetti, la conoscenza dei quali è necessaria per parlare e scrivere correttamente l'italiano.

Le parole di cui ci serviamo per esprimere i nostri pensieri si classificano a seconda dell'ordine di idee che rappresentano. Così per l'idea di *cosa*, ci serviamo di parole dette sostantivi; per l'idea di *qualità*, di parole dette aggettivi; per l'idea di *persona*, di parole dette pronomi; per l'idea di *quantità* di parole dette numerali; per l'idea di *esistenza* e di *azione* di parole dette verbi; per l'idea di *rapporto*, di parole dette preposizioni; per l'idea di *unione* di parole dette congiunzioni. Inoltre abbiamo l'articolo, parola non del tutto necessaria (il latino ed altre lingue perfettissime non l'ebbero), destinata a dar l'idea di *determinazione* o d'*indeterminazione*. L'avverbio è parola che modifica l'idea espressa dal verbo o dall'aggettivo. L'interiezione è parola che nella sua semplicità esprime un concetto complesso e riflette in modo sensibile e quasi spontaneo l'intero sentimento d'un animo commosso.

Lo studio di tutte queste parole con-

rate singure sau în legătură între ele, constituie gramatica. Însă nu e de ajuns pentru a vorbi și scrie corect o limbă, cunoștința regulilor relative la vorbe singure sau în combinație; trebuie a se ști cum ele se pronunță și cum se scrie aceste vorbe. Pentru aceasta, studiul gramaticii se împarte în trei secțiuni principale: I. Pronunța și Scrierea (Ortoepia și Ortografia) care învață valoarea literilor din care sunt compuse cuvintele, modul de a le scrie și de a le citi; II. Morfologia sau Etimologia, care tratează despre modificările la care sunt supuse vorbele pentru a însemna diferitele accidente necesare manifestațiunii complete a cugetărei; III. Sintaxa, care tratează despre usul cuvintelor în propozițiunea, și despre legătură diferitelor propozițiuni în discursul.

Să începem cu studiul Pronunței și Scrierei.

Pronunțarea limbii italiene nu prezintă mari dificultăți pentru străinii și mai ales pentru Români. Toate literile din care se compun o vorbă trebuie pronunțate cu sunetul lor alfabetic; nici una nu este mută. Pe de altă parte sunetele din alfabetul italian există într'al românește, cu foarte puține modificări și excepțiuni. Așa de exemplu vocala *i* se pronunță de către Românii puțin mai slabă de cât nu este pronunțată de Italiani (*vino* = *vin*); vocalele *e* și *o* au în italianește când un sunet deschis (*bene*, *loro*) când un sunet închis (*tela* = *pânză*, *sino* = *sunt*): în românește aceste două sunete se confundă într'unu singur. Sunetul dublu al lui *e* și al lui *g* (*gutturale* și *palatale*) există atât în românește cât și în italianește, cu băgare de seamă însă că, dacă într'o vorbă italiană se află împreună doi *e*, amândoi se pronunță cu acelaș sunet dulce sau aspru, conform literei ce urmează, pe când în românește, dacă al doilea *e* este dulce, cel d'întăiu este în tot-d'una aspru (*accento* = *accent*). Și în privința literilor duble să se noteze chiar de acuma, că ele se aud

siderate în se stese o în unione fra loro costituisce la grammatica. Ma non basta per parlare e scrivere bene una lingua, la conoscenza dei precetti relativi alle parole sole o combinate; occorre saper ben pronunziare e scrivere dette parole. Da ciò la divisione della grammatica in tre sezioni principalissime: I. la *Pronunzia e Scrittura (Ortoepia e Ortografia)*, che insegna il valore delle lettere di cui si compongono le parole, il modo di scriverle e di pronunziarle; II. la *Morfologia o Etimologia* che tratta delle modificazioni inerenti alle parole, per esprimere i vari accidenti necessari alla perfetta manifestazione del pensiero; III. la *Sintassi* che tratta dell' uso delle parole nella proposizione, e del legame delle varie proposizioni nel discorso.

Cominciamo dallo studio della *Pronunzia e Scrittura*.

La pronunzia della lingua italiana non presenta grandi difficoltà per gli stranieri e specialmente per i Rumeni. Tutte le lettere di cui si compone una parola devonsi pronunziare col loro suono alfabetico; nessuna è muta. D'altronde i suoni dell'alfabeto italiano esistono in quello rumeno, salvo pochissime modificazioni. Così a mo' d'esempio *i* si pronunzia dai Rumeni un po' meno acuto che dagli Italiani (*vino* = *vin*); le vocali *e* e *o* hanno in italiano un suono talora aperto o largo (*bene* = *bine*; *loro* = *laurul*), tal' altra chiuso o stretto (*tela* = *pânză*, *sino* = *sunt*). In rumeno questi due suoni si confondono in uno. Il doppio suono del *e* e del *g* (*gutturale* e *palatale*) esiste tanto nel rumeno che nell'italiano; però se in una parola trovansi due *e* nuniti, questi si pronunziano entrambi con un solo e medesimo suono, anche se davanti ad *e* o *i*, e non già come nel rumeno, ove in quest'ultimo caso, il primo *e* si pronunzia come *e* gutturale, il secondo come *e* palatale (*accento* = *accent*). E poiché si parla di lettere doppie, si noti fin d'ora, che queste devono sempre pronunziarsi molto

foarte distins pe amândouă în vorbele italiene, (*cavallo* = cal; *babbo* = tată; *rosso* = roșiu; *raggio* = rază; *cattede* = cădu; *inno* = cântec, etc.) Sunetul de *s* există în italienește însuși este alt-fel reprezentat: în loc de o cedilă sub *s* Italianii pun o *c* după *s*; dar *sc* nu sună ca *s* de cât dacă se află imediat înaintea unui *e* sau *i* (*scena* = scenă; *scimia* = maimuța; *scala* = scară; *scopa* = mătură; *scudo* = pieptar). Sunetele de *ț* și *ș* au corespondentele lor în italienește în litera *z*, care sună când dulce (*zero* = zero; *z*) când aspră (*zio* = unchiu; *z*) și fiind-că nu este nici o regulă absolută în privința acestor două sunete. Italianii însuși rămân de multe ori în indoigă. Acelaș defect există și pentru *s* care posedă asemenea un sunet dulce aproape ca *ș* rom. sau ca *s* din *smeară* (*rosa* = roșă) și altul aspru ca *s* rom. din vorba *mare* (*casa* = casă).

Limba italiană nu are nici unu dintr-acele sunete intunecate ce se află în limba română și care sunt reprezentate prin *ă*, *ê*, *î*, *â*, etc. Asemenea nu are nici un fel de *i* sau de *u* scurt sau jumătățit (*î*, *û*). *U* scurt (mai bine ar fi de a' numi *mut*) este o rămășiță etimologică din limba latină. Limba italiană a făcut din *u* latin neintonat *o*; în românește s'a păstrat *u*, însă încet ce încet această literă a pierdut din valoarea sa fonetică, până ce a devenit în cele mai multe vorbe cu totul mută (lat. *coelum*, rom. *ceru*, ital. *cielo*; lat. *acus*, ital. *ago*, rom. *aciu*; lat. *lupus*, rom. *lupu*, ital. *lupo*).

Tendința, care se observă astăzi în România, de a suprima uzul lui *u* scurt va fi urmată de un bun succes, cu toată opunere ce unii scriitorii de valoare fac acestor reforme. Eu dic că, a pretinde de a păstra o literă foneticamente stinsă lângă alte sonore, este pedantism, ne-motivat nici de rațiunea etimologică, nici de necesitatea morfologică. În cea ce privește etimologia, ea nu pierde nimic din drep-

sensibilmente e non come se fossero semplici (*cavallo* = cal; *babbo* = tată; *rosso* = roșiu; *raggio* = rază; *cattede* = cădu; *inno* = cântec, ecc). Il suono del *s* rumeno esiste anche in italiano, ma viene altrimenti rappresentato. Invece di una cediglia sotto l' *s* gl'Italiani usano scrivere *sc*. Però il suono di questo digamma è uguale a *s* solo quando precede immediatamente i *od e* (*scimia* = maimuța; *scena* = scenă). Davanti ad *a, o, u* si legge *sc* (*scala* = scară; *scopa* = mătură; *scudo* = pieptar). I suoni del *ț* e del *ș* hanno i loro corrispondenti nella *z* italiana. È un difetto dell'alfabeto italiano di avere una sola lettera per due suoni abbastanza distinti, e questo difetto non è solo per i suoni *dolce* ed *aspro* della *z* (*zero*, dolce; *zio*, aspro = zero, unchiu) ma anche per l' *s* che talora si pronuncia come l' *s* rumena di *casă* (*casa*), tal'altra come l' *s* rumena di *smeară* (p. es. in *rosa*).

La lingua italiana non ha alcuno di quei suoni oscuri che esistono nel rumeno e che vengono rappresentati dalle lettere *ă*, *ê*, *î*, *â*, ecc. Parimenti non esiste in italiano né l' *î* breve né l' *û* breve o semi-breve. L' *û* breve dei Rumeni, che forse varrebbe meglio chiamare *mut*, è un resto etimologico della lingua latina. L'italiano ha cambiato quasi sempre l'*u* atono della lingua classica in *o*, e il rumeno conservò l'*u* ortograficamente, ma a poco a poco perdette del suo valore fonetico fino a diventare nella più parte dei casi, completamente *mut* (lat. *coelum*, ital. *cielo*, rom. *ceru*; lat. *acus*, ital. *ago*, rum. *aciu*).

La tendenza che si osserva oggi in Rumania di sopprimere l'uso dell' *û* breve, sarà seguita da buon esito, ad onta dell'opposizione che molti chiari scrittori fanno a questa riforma. Io dico che l'ostinarsi a conservare una lettera foneticamente spenta, accanto ad altre sonore è pedantismo, non scusato né da ragioni etimologiche, né da pretese necessità morfologiche. In quanto all'etimologia, essa

turile sale, căci filologii vor ști să regăsească origina unei vorbe chiar dacă *u* scurt va fi definitiv suprimat; și în ceea ce privește morfologia, reparațiunea lui *u* ca literă de unire între tema și sufixul (*om, omul*); nu va fi de mare incurtătură pentru școlari. Apoi dacă se consideră că o limbă este atât mai perfectă și durabilă, pe cât ortografia sa este în acord cu fonetică, eu cred că se va face un adevărat serviciu limbii române curățind-o de frânzele uscate, care nu folosesc de loc vieții sale. Și în fine, dacă limba latină din cauza modificărilor pe care timpul și alte împrejurări impun la orice limbă, s'a transformat ast-fel în cât a produs idiome cu totul deosebite, pentru ce am păstra noi niște litere care prin lege naturală au pierdut toată valoarea lor? Conservatorilor sistematiei le vom dice că a se opune legilor timpului este regres și osteneală zadarnică.

Pentru *î* scurt cazul este alt-fel; el trebuie să se conserve de necesitate: I. pentru că are un sunet, slab într-adevăr, însă tot sunet este; II. pentru că are influență asupra pronunțării lui *e* și lui *g* făcând ca aceste litere guturale să devină palatale; III. el este semnul pluralului, și prin urmare de o absolută importanță gramaticală.

Sunetele compuse a lui *é* și *ó* (*ea, oa*) nu există în italienește, ba încă transcrierea lor cu *ea* și *oa* nu este cu totul exactă; însă folosindu-mă de exemplul-altora, am preferat această metodă de scrierea, aceleia în drept cuvint adoptată de Academia română, și aceasta din cauza că cartea mea fiind destinată și Italianilor care vor dori să se familiarizeze cu românește, să poată citi și înțelege mai ușor această limbă. Și Italianilor le voi aduce aminte de a citi în vorbele românești *ț* ca *z* din vorba *senza*, și *đ* ca *z* din vorba *zero*; * tot-dea-una aspră, afară că în unele vorbe unde, fiind urmat de *m, l, b, n, g,* se citește moale: *smeura = lampone, sluga*

non perde nulla dei suoi diritti, poichè, i filologi sapranno sempre rintracciare l'origine d'una parola anche se l'*ü* breve verrà definitivamente soppresso; e in quanto alla morfologia, la riapparizione momentanea dell'*u* come lettera di congiungimento (*om, omul*) non sarà di grande imbarazzo per lo studioso. Quando poi si consideri che una lingua può dirsi tanto più perfetta e duratura, quanto più la sua ortografia è in accordo colla fonetica, io credo che sarà render un vero servizio al rumeno sbarazzandolo di frondi secche, che punto giovano alla sua vitalità. Ed infine se il latino, in causa delle naturali modificazioni fonetiche, che il tempo ed altre circostanze impongono a qualsiasi lingua, si è così fattamente trasformato, da produrre idiomi del tutto diversi, perchè manterannosi lettere che naturalmente perdettero il loro valore? Ai conservatori di sistema diremo che il contrastare alle leggi del tempo è regresso ed inutile fatica.

Per l'*î* breve il caso è diverso; esso deve necessariamente conservarsi: I. perchè ha un suono lieve sì, ma che è sempre un suono; II. perchè influisce sulla pronuncia del *e* e del *g* rendendo palatale il loro suono naturalmente gutturale; III. esso è segno del plurale, e come tale di assoluta importanța grammaticale.

I suoni composti dell'*é* o del *ó* (= *ea, oa*) non esistono nell'italiano. Anzi dirò che la loro trascrizione con *ea* e *oa* non è assolutamente esatta; ma, giovandomi dell'altrui esempio, io preferii questo metodo di scrittura a quello giustamente voluto dall'Accademia rumena, e ciò perchè il mio libro essendo destinato anche agli Italiani che vogliono famigliarizzarsi col rumeno, essi più facilmente potranno esercitarsi nel leggere e pronunziare le parole di questa lingua. Ed agli Italiani ricorderò ancora di leggere nelle parole rumene il *ț* come la *z* di *senza* e il *đ* come la *z* di *zero*: l'*s* sempre forte eccetto al principio di alcune parole ove per essere

— *servo, sgîreî* — *avaro*, etc. Pentru vocale însemnate cu accent circumflex (*â, ê, î*) sau cu scurta (*ă, ê, î*) nici o regulă nu poate să-i servească lor, ci numai auzind Românii vorbind ei vor căpăta o idee despre aceste sunete diferite a se pronunța, fiind ele de origină slavă, adică eu totul străine celor lalte limbi neo-latine.

seguita da *m, l, b, n, g* si pronunzia molle. In quanto alle vocali sormontate da accento circonfesso o dal segno della breve, nessuna regola può servire, e solo l'orecchio attento alla pronunzia dei Rumeni, darà l'idea di suoni difficili da articolarsi, come che d'origine slava, cioè affatto estranei alle altre lingue neolatine.

Pentru ca cine-va să poată pronunța bine vorbele dintr'o limbă trebuie mai înteiă să bage de seamă la scrierea lor. Semnele scrierei italiene, ale cărui studiu formează obiectul acelei părți de gramatică ce se numește *Ortografia*, sunt: I. *Literele*; II. *Accentul*; III. *Apostroful*; IV. *Interpunctiunea*. Vom trata despre fiecare din aceste părți. Despre punctuația însă vom da acuma numai generalitățile, rezervând la un capitol special tractarea completă a acestei părți importante a ortograbiei italiene.

A ben pronunziare le parole di una lingua, giova por mente anzitutto alla loro scrittura. I segni della scrittura italiana, il cui studio forma oggetto di quella parte della grammatica detta *Ortografia*, sono: I. le *lettere*, II. l'*accento*, III. l'*apostrofo*, IV. l'*interpunzione*. Tratteremo ordinatamente di ciascuna di queste parti: della interpunzione daremo ora soltanto le generalità, riservando ad uno speciale capitolo, la trattazione completa di questa parte importante della ortografia italiana.

1. LITERILE.

Literele care compun alfabetul italian, și de care trebuie să ne servim în scrierea vorbelor acestei limbi, sunt *două-deci și una*, reprezentate și numite după cum urmează:

Le lettere che compongono l'alfabeto italiano e di cui dobbiamo servirci nella scrittura delle parole di questa lingua sono *ventuna*, rappresentate e denominate come segue:

semnul :	A a	B b	C c	D d	E e	F f	G g
numirea :	<i>a</i>	<i>bi (be)</i>	<i>ci (ce)</i>	<i>di (de)</i>	<i>e</i>	<i>effe</i>	<i>gi (ge)</i>
semnul :	H h	I i	L l	M m	N n	O o	P p
numirea :	<i>acca</i>	<i>i</i>	<i>elle</i>	<i>emme</i>	<i>enne</i>	<i>o</i>	<i>pi (pe)</i>
semnul :	Q q	R r	S s	T t	U u	V v	Z z.
numirea :	<i>cu</i>	<i>erre</i>	<i>esse</i>	<i>ti (te)</i>	<i>u</i>	<i>ve (vu)</i>	<i>zeta.</i>

Literile :

J

K k
cappaX x
icsY y
ipsilon redoppia

Le lettere :

W w

nu aparțin alfabetului italian; ele nu se întrebunțează de cât în transcrierea vorbelor streine (**York**, **Xeres**, **Wiegand**).

Litera **Jj**, care până acum s'a întrebunțat la începutul vorbelor urmată de vocală (**jeri** = *eră*, **jena** = *hienă*, **jodio** = *iod*), în terminațiunile **ajo**, **ojo** (**calzolaio** = cismar, **cuojo** = piele de boi), la sfârșitul vorbelor ca forma de la plural a substantivelor în **io** (**calamaj** = călimări, **studj** = studii, plur. de **calamaio**, **studio**), și chiar în mijlocul cuvintelor printre două vocale (**aiuto** = ajutor), astă-dzi este de aproape toți scriitorii înlocuită cu **i** simplu, sau circonflex (**i**) după casurile : (**ieri**, **iena**, **iodio**, **calzolaio**, **cuoio**, **calamaio**, **studii**, **aiuto**).

Acele douăzeci și una de litere din care se compune alfabetul italian se împart în **vocale**, adică semnele ce reprezintă un sunet care se aude singur, și **consonante** semnele care nu se pronunță de cât însoțite de o vocală.

Vocale sunt : **a, e, i, o, u**.

Consonante sunt toate celelalte litere.

Sunetele din limba italiană sunt în număr mai mare de cât literile menite a le reprezenta, cea ce însemnează că alfabetul italian nu este complet. Iată sunetele :

a, é (închis), **è** (deschis), **i, ó** (închis), **ò** (deschis), **u**; — **b, c** (gut.), **c** (palat.) **d, f, g** (gut.), **g** (palat.), **l, m, n, p, r, s**, (tare), **s** (moale), **sc**, (= ș), **f, v, z** (aspru), **z** (moale), **gl, gn** : în total douăzeci și opt de sunete.

non appartengono all'alfabeto italiano; esse sono usate soltanto nella trascrizione di parole straniere (**York**, **Xeres**, **Wiegand**).

La lettera **Jj** (*je, i lungo*), che non ha guari si usava al principio delle parole seguita da vocale, (**jeri**, **jena**, **jodio**), nelle terminazioni **ajo**, **ojo**, (**calzolaio** = cismar, **cuojo**, pelle de boi), alla fine delle parole per la forma plurale dei nomi in **io** (**calamaj**, **studj**, = călimări, studii), e anche nel mezzo di parola fra due vocali (**aiuto** = adiutor), oggi vieve da quasi tutti gli scrittori sostituita dal semplice **i** o da **i** circonflesso, a seconda dei casi : (**ieri**, **iena**, **iodio**, **calzolaio**, **cuoio**, **calamaio**, **studii**, **aiuto**).

Le ventun lettere che compongono l'alfabeto italiano si distinguono in **vocali**, cioè segni rappresentanti un suono di per sé, e **consonanti**, lettere che non hanno suono distinto, se non quando si trovano in compagnia di una vocale.

Vocali sono : **a, e, i, o, u**.

Consonanti sono tutte le altre lettere.

I suoni della lingua italiana sono in maggior numero delle lettere destinate a rappresentarle, ciò che vuol dire che l'alfabeto italiano non è completo; ecco i suoni :

Consonantele se impart după valoarea lor fonetică în *mute* (**t, d, c, p, g, q, b, h**), *liquide* (**r, l, m, n**) și *spirante* (**f, v, s, z**).

Dupe organele vocale ce sunt mai ales întrebuițate la pronunțarea *consonantelor mute*, aceste se sub-impart în *labiale* (**b, p**), *dentale* (**d, t**), *guturale* (**q, g, c** tare) și *palatale* (**g, c**, moale).

Consonanta **h** este cu totul mută. La începutul vorbelor nu se află de cât în următoarele patru persoane a verbului *avere*: **ho** = *am*, **hai** = *ai*, **hă** = *are*, **hanno** = *añ*: aceste 4 vorbe se citește cum dacă ele ar fi scrise fără **h**, ba unii chiar le scriu numai cu un accent pe vocala inițială: **ò**, **ài**, **à**, **ànnò**. Aici **h** este întrebuițat pentru a deosebi vorbele de mai sus cu 4 vorbe de acelaș sunet dar de un alt înțeles: **o** (*sañ*), **ai** (art. def. dat. plur.) mas., **a** (*la*), **anno** (*an*).

Mai des este întrebuițarea literei **h** în urma lui **c** și lui **g** și urmată de vocala **e** sau **i** cu scopul de a schimba pronunța palatală în guturală a acestor două consonante; tot așa ca și în românește: *che* (**ce**), *chi* (**cine**), *aghi* (**aci**), *righe* (**linie**), etc. fără **h**, s'ar citi *ce*, *ci*, *agi*, *rige*. Nicî o dată însă nu trebuie scris *cha*, *cho*, *chu*, *gha*, *gho*, *ghu*, căci deja literile **c** și **g** urmate de **a**, **o**, **u**, au sunetul gutural fără întrebuițarea lui **h**. Deci să se scrie numai *ca*, *co*, *cu*, *ga*, *go*, *gu*, ca de exemplu: *casa* (*casă*), *cosa*

Le consonanti si distinguono secondo il loro valore fonetico in *mute* (**t, d, c, q, g, p, b, h**) *liquide* (**r, l, n, m**) *spiranti* (**f, v, s, z**).

A seconda degli organi vocali che sono più particolarmente usati nella pronunzia delle *consonanti mute*, queste si suddividono in *labiali* (**b p**), *dentali* (**d, t**) *guturali* (**q, g, c**) e *palatali* (**g, c**).

La consonante **h** è assolutamente muta. Al principio di parola non si trova che nelle seguenti quattro voci del verbo *avere*: **ho** = *am*, **hai** = *ai*, **ha** = *are*, **hanno** = *añ*: queste quattro parole si pronunziano come se fossero scritte senz'**h**, anzi alcuni scrivono semplicemente **ò**, **ài**, **à**, **ànnò**. Qui l'**h** ha per iscopo di far distinguere le forme del verbo *avere* da altra specie di parole, aventi lo stesso suono: **o** (*sañ*), **ai** (art. def. dat. plur. mas.), **a** (*la*), **anno** (*an*).

Più frequente è l'uso dell'**h** dopo il **c** e il **g** innanzi ad **i** ed **e** per dare alle due consonanti palatali il suono gutturale, perfettamente come nel rumeno: *che* (**ce**), *chi* (**cine**), *àghi* (**aci**) *righe* (**linie**). Senz'**h** queste parole si leggerebbero: *ce*, *ci*, *agi*, *rige*. Si badi che non si scrive mai *cha*, *cho*, *chu*, *gha*, *gho*, *ghu*, ma semplicemente *ca*, *co*, *cu*, *ga*, *go*, *gu*. È dunque grave errore, di cui gli stancier non sanno mai guardarsi abbastanza, lo scrivere: *chasa* invece di *casa* (*casă*), *chosa* invece di

(*lucru*), *culla* (*leagăn*), *gola* (*grumaz*) etc. și nici de cum *chasa*, *chosa*, *chula*, *ghola*, greșală de care streinii nu știu nici o dată să se păzească în destul.

H se află scris asemenea în unele interjecțiuni ca: *ahî*, *ehî*, *oh*, *îh*, și are de scop de a prelungi sunetul vocalei precedente.

Litera **q** nu se întrebuițează de cât urmată de *u* și are aceeaș valoare ca litera *c* guturală: pentru acest motiv se poate considera ca o literă superfluă în alfabetul italian. În unele vorbe se află precedată de *c*, fără ca prin aceasta, pronunțarea să sufere vre-o schimbare: *aquila* (vultur), *acqua* (apă).

cosa (lucru), *chulla* invece di *culla* (*leagăn*), *ghola* invece di *gola* (*grumaz*) ecc.

H si trova scritta anche nelle voci esclamative *ahî*, *ehî*, *oh*, *îh*, ecc, e ciò allo scopo di prolungare il suono della precedente vocale.

La lettera **q** non si trova mai altrimenti usata che davanti ad *u*, ed ha lo stesso valore fonetico del *c* gutturale; motivo per cui si può considerare come un segno superfluo nell'alfabeto italiano. In talune parole essa è preceduta del *c* senza che la pronunzia venga perciò modificata *acqua* (vultur), *acqua* (apă).

Vocalele.

Vocalele *a*, *i*, *u* se pronunță ca literile corespunzătoare din românește. S'a spus deja că sunetul lui *i* este în italianește ceva mai ascuțit:

Le vocali *a*, *i*, *u* si pronunciano come le corrispondenti lettere rumene. Si è già accennato che *i* ha in italiano un suono alquanto più acuto:

madre (mamă), *vino* (vin), *muro* (zid).

Vocalele *e* și *o* se pronunță când închise și când deschise, dacă tonul apasă asupra lor; fiind neintonate, ele se pronunță tot-d'una închise.

Nu există reguli absolute care să fixeze aceste două sunete deosebite. Buni vocabolari (citez printre acestea, și studiosii să nu lipsească de a le consulta: *Fanfani* „*Vocabularul Limbei Italiene*“—

Le vocali *e* e *o* quando su di esse cade la principal posa della voce si pronunziano ora *larghe* ora *strette*. Quando sono atone, si pronunziano sempre *strette*.

Non vi sono regole absolute per indicare questa varietà di suono. I buoni vocabolari (citiamo fra questi, e gli studiosi non manchino di consultarli: *Fanfani* „*Vocabolario della Lingua Italiana*“.—

Petrocchi „*Noul Dicționar universal al Limbei Italiene*“; operă în curs de publicațiune, excelentă pentru pronunțarea și dispozițiunea materiei) însemnează *e* și *o* ~~des~~ închis, cu accentul acut (´), *e* și *o* deschis cu accentul grav (˘):

nèro (negru), *vèrde* (verde), *òra* (acum), *giòria* (bucurie).

Cu toate aceste să nu creadă Românii, că greșala în pronunțarea *e* și *o* închis sau deschis, să fie de o mare consecință. Italienii însuși, și nu numai acei fără studiu, pronunță foarte des greșite aceste două litere într-o mulțime de cuvinte. Unde este important de a deosebi pronunțarea deschisă și închisă este în vorbele cu dublu înțeles și cu o scriere identică. Iată lista acestor cuvinte:

e se citește închis în:

accèlta topor
affèlto tai în felicitate
collèga el unește
bèi să bei
cèsto tufiș, coș
chè care
corrèsse să fie alergic
crèdo cred
crèta pământ
dètte dîse [ant.]
èasca hrană
èsse ele
lègge lege
mèle mere
mèsse liturghie
mèta escremente
mèzzo putred

trocchi „*Nuovo Dizionario universale della Lingua Italiana*“; opera în corso di publicazione, eccellente per la pronunzia e la disposizione della materia) indicano l'*e* e l'*o* stretti coll'accento acuto (´), e gli aperti coll'accento grave (˘):

Tuttavia non credano i Rumeni, che l'errore di pronunzia dell' *e* e dell'*o* aperto o chiuso, sia di grande importanza. Gli Italiani stessi, e non solamente quelli senza cultura, pronunziano sbagliate queste due lettere in molte parole. Dove è importante distinguere la diversa pronunzia aperta e chiusa è in quelle parole di doppio senso e di eguale scrittura, di cui diamo qui sotto l'elenco:

e se citește deschis în:

accèlta primește
affèlto iubire
collèga tovarăș
bèi frumosi
cèsto o armă antică
chè ce!
corrèsse el corectă
crèdo act de credință
Crèta insulă (Candia)
dètte el dădu
èasca eșiți
èsse litera s
lègge el citește
mèle miere
mèsse seceriș
mèta scopyș
mèzzo jumătate

pésca el pescuește
péste urme
sèle sete
téma frică
vènti donă-deci.

o se citește închis in:

accòrre el aleargă
bòtte bute
cògli cu (plur. art.)
còllo cu (sing. art.)
còlto cultivat
còppa ciafă
còrre el aleargă
còrso alergat
fòro gaură
fòsse să fie
indòtto indemnăt
pòrsi a se pune
pòse el puse
pòsta pusă
ròcca furca de tors
ròdano să ródă
ròsa roasă
scòpo eu mătur
scòrsi părcursei
sòno sunt
sòrta sculată
sòrte ridicate
tòcco atins
tòrre turn
tòrta prăjilură
tòsco toscan
vòlgo vulg
vòtto față
vòto promisiune.

pésca persică
péste ciumă
sèle sunteți [poet.]
téma temă
vènti vinturi.

o se citește deschis in:

accòrre a primi
bòtte lovituri
cògli culegi
còllo gât
còlto cules
còppa pahar
còrre a culege
Còrso Corsican
fòro piață
fòsse șanțuri
indòtto ne-învățat
pòrsi prezintă
pòse pozițiuni
pòsta poștă
ròcca castel
Ròdano Ronul
ròsa roșă
scòpo scop
scòrsi zării
sòno sunet
sòrta feluri
sòrte soartă
tòcco bucată
tòrre a lua
tòrta intoarsă
tòsco otravă
vòlgo întore
vòtto întors
vòto gol.

Consunantele.

Consunantele se pronunță toate ca | Le consnanti si pronunziano tut-
 in românește. Să se observe însă: | te come in rumeno. Però si badi:

Consonantele duble trebuie să fie audite în mod distinct, și nu cum dacă ele ar fi simple. Când într'o vorbă se află doi *b*, doi *c*, doi *l*, doi *m*, etc. împreună, cel d'întăiu se pronunță cu silaba precedentă, iar al doilea cu cea ce urmează:

labbro (*lab-bro*, buză), *ricco*, (*ric-co*, bogat), *palla* (*pal-la*, mingă), *somma* (*som-ma*, sumă). *accorro* (*ac-cor-ro*, alerg).

Dupe cum s'a spus deja mai sus, *c* și *g* au fiecare două sunete, unul *palatal* (egal cu *c* românesc din vorba *cer* și cu *g* din vorba *geam*), altul *guttural* (egal cu *c* românesc din vorba *care* și *g* din vorba *gol*): *c* și *g* se pronunță cu sunet palatal numai atunci când se află imediat înaintea vocalelor *e* și *i*, adică numai în silabele *ce*, *ge*, *ci*, *gi*. Regula este aceeași și pentru *cc* și *gg* dubli.

cera (ceară), *pace* (pace), *argento* (argint), *cima* (virful) *facile* (ușor), *gita* (plimbare), *pagina* (pagină); — *accendere* (a aprinde), *uccidere* (a omori), *oggetto* (obiect), *raggiro* (amăgire).

C și **g** să fie simpli sau dubli, când se află înaintea vocalelor *a*, *o*, *u*, sau înaintea *h*, sau a or-care altă consonantă au tot-d'una sunetul guttural:

casa (casă), *cosa* (lucru), *cura* (grijă), *galto* (pisică), *gola* (grumaz), *gusto* (gust), *chiesa* (biserică), *cheto* (liniștit), *âghi* (ac), *righe* (linie), *Crîsto* (Hristos), *clîma* (climă), *grato* (plăcut), *gloria* (glorie), *sacco* (sac), *tacchi* (tocuri), *agglomerazione* (grămădire), *agguato* (cursă), *aggressione* (asalt), *ragguaglio* (informațiune).

C este litera mută când se află între *s* și *e* sau între *s* și *i* (*sce*,

Le consonanti doppie devono intendersi distintamente e non come se fossero semplici. Quando in una parola vi sono due *b*, due *c*, due *l*, due *m*, ecc. uniti, il primo si pronuncia colla sillaba precedente, il secondo colla seguente:

Cum se e già detto più sopra, il *c* e il *g*, hanno due suoni: uno *palatale* (eguale al *c* del rumeno *cer* e al *g* di *geam*), l'altro *gutturale* (eguale al *c* rumeno di *care*, e al *g* di *gol*). Il *c* e il *g* si pronunziano con suono palatale soltanto allorchè si trovano immediatamente avanti alle vocali *e* ed *i*, vale a dire nelle sillabe *ce*, *ge*, *ci*, *gi*. La regola vale anche per il *cc* e il *gg* doppi:

Il **c** e il **g** semplici o doppi, davanti alle vocali *a*, *o*, *u*, davanti ad *h* o a qualsiasi altra consonante hanno sempre il suono gutturale:

Il **c** è lettera muta quando si trova fra *s* ed *e* o *s* ed *i* (*sce*, *sci*);

sci); în cazul acesta servește a modifica pronunțarea lui *s*, care se citește ca *ș* rom. (*șir*). Dar dacă *c* se află între *s* și o altă vocală de cât *i* sau *e* (*sca, sco, scu*) trebuie să fie pronunțat regulat, cu sunetul gutural.

in questo caso serve a modificare la pronunzia dell' *s*, che si legge come il *ș* rumeno (*șir*). Ma se il *c* si trova fra l' *s* e un' altra vocale (*sca, sco, scu*) debesì pronunziare regolarmente con suono gutturale.

scimia (mămuță, cit. șimia), **pesce** (pește, cit. peșe), **scendere** (a se scobori, cit. șendere), **cuscino** (pernă, cit. cușino); — însă cu sunetul gutural în **scolaro** (scolar), **scuola** (școală), **scala** (scară), s. a.

Grupul **gli** presintă un sunet inoiat foarte sămănător cu *ll mouillés* din franțuzește, și în care *g* este aproape mut:

Il gruppo **gli** presenta un suono rammollito assai simile a quello delle due *ll mouillés* del francese, ed in cui il *g* è quasi muto:

figlio (liu cit. filio), **aglio** (usturoiu), cit. alio), **foglia** (frunză, cit. follia), **tanaglie** (clește, cit. tanallic), **luggio** (Iulie, cit. lullio).

În unele cuvinte însă, grupul **gli** se citește *g-li*, cu sunetul gutural pentru *g* și regulat pentru *l*:

În alcune parole però il gruppo **gli** si pronunzia *g-li*, con suono gutturale pel *g* e regolare per la *l*:

Anglia (Anglia, cit. ungh-lia), **negligente** (nesilitor, cit. negh-ligente), **glicerina** (glicerină) **geroglifico** (ieroglif) **anglicano** (anglican), etc.

Asemenea grupul **gn** presintă un sunet cu totul străin pronunței românește, dar care există în tocmă în franț. (*agneau*); *gn* poate să fie urmat de orice vocală, (*gni, gna, gno, gnu, gne*), dar să se noteze că nici o dată nu trebuie interpus un *i* dacă *gn* este urmat de *a, o, u, e* în aceeași silabă. Nu este corect deci de a se scrie *gnia, gnio, gnin, gnie*:

Parimenti il gruppo **gn** presenta un suono estraneo alla pronunzia rumena, ma che esiste tal quale nel francese (*agneau*); *gn* può essere seguito da qualunque vocale (*gni, gna, gno, gnu, gne*), ma si osservi che non debesì mai franmettere un *i* se dopo il *gn* seguono nella stessa sillaba le vocali *a, o, u, e*; non è bene dunque lo scrivere *gnia, gnio, gnin, gnie*:

ogni (fie-care), **cagna** (călea), **ragno** (păiajîn), **ignudo** (desbrăcat), **legne** (lemne). Însă se scrie **compagnia** cu *i* de oare-ce *a* nu formează o silabă cu *gni*: **compa-gni-a** (compania).

Despre litera **h** s'a dis dectul in notele preliminare. Să mai aducem aminte că ea este un semn de deosebire etimologică în acele 4 vorbe a verbului *avere* (a avea: *ho, hai, ha, hanno*), singure vorbe italiene, în care **h** figurează că inițială, fără însă să posedeze vre o valoare fonetică (nici o aspirațiune nu trebuie audită; să se citească cum dacă ar fi scris *o, ai, a, anno*, ortografia deja întrebuintată de unii scriitori, dar pe care străinii nu trebuie s'o imiteze). Este din contra semnul fonetic, când se află în urma lui *c* sau *g*, înainte de *i* sau *e*; dar și atunci nu are nici un sunet, și servește numai a da lui *c* și *g* pronunța guturală, căci alt-fel s'ar citi cu sunetul palatal (*che, chi, ghe, ghi*). În fine, în interjecțiunile *ahi, ih, oh, eh* și alte, **h** prelungeste sunetul vocalei precedente.

Este util de a se nota pentru nsul Românilor, că ortografia italiană nu admite grupul *ph* în loc de *f*, pentru vorbele de origină elenă sau latină.

Deci să se scrie:

filosofia (iar nu *philosophia*), *Filippo* (nu *l'philippo*), *fisiologia* (nu *phisiologia*).

Litera **s**, o știm deja, se poate pronunța în trei moduri deosebiți: ca **s** din rom. *sare*; ca **s** din rom. *smeură*, și ca **ș** din rom. *șir*. Vom numi *tare* sunetul cel d'intăiu (*sare*), *moale* al doilea (*smeură*), comprimat al treilea (*șir*).

Litera **s** are sunetul *tare*:

Della lettera **h** si è detto abbastanza nelle note preliminari. Ripetiamo che essa è segno di distinzione etimologica nelle quattro voci del verbo *avere* (*ho, hai, ha, hanno*), le sole parole italiane in cui essa figura come iniziale, senza però possedere alcun valore fonetico (nessuna aspirazione: si legga come se fosse scritto: *o, ai, a, anno*, ortografia già usata da alcuni, ma che è ancora troppo nuova, per dover essere imitata dagli stranieri). È invece segno fonetico quando si trova dopo il *c* e il *g* davanti ad *i* ed *e*; ma anche in tal caso non ha alcun suono e serve a rendere gutturale la pronuncia del *c* e del *g* che, senza l'*h*, suonerebbero palatali (*che, chi, ghe, ghi*). Infine nelle interiezioni *ahi, ih, oh, eh* ed altre, prolunga il suono della vocale precedente.

È bene l'avvertire qui, per uso dei Rumeni, che l'ortografia italiana non ammette il gruppo *ph* invece di *f*, per le parole d'origine greca o latina.

Si scriva dunque:

La lettera **s**, lo si sa già, si può pronunziare in tre diversi modi: come **s** del rum. *sare*, come **s** del rum. *smeură* e come **ș** del rum. *șir*. Chiameremo *duro* il primo suono (*sare*), *molle* il secondo (*smeură*), *schacciato* il terzo (*șir*).

La lettera **s** ha il suono *duro*:

1. La începutul vorbelor, când se află urmată de o vocală sau de una din conșonanțele *c, f, p, q, t* | 1. Al principio di parola, quando è seguita da *vocali* o da una delle consonanti, *c, f, p, q, t*.

sano (sănătos), **suono** (sunet), **sito** (loc), **solo** (singur), **sela** (mătasă); **scala** (scări), **sferza** (biciu), **spada** (sabie), **squadra** (echer), **stufa** (sobă).

2. Când este dublă, în mijlocul vorbelor: | 2. Quando è doppia, nel mezzo di parola:

cassa (ladă), **osso** (os), **lusso** (lux), **fissare** (a liesa), **lesso** (rasol).

3. Când se află în urma unei altă conșonanțe: | 3. Quando si trova dopo altra consonante:

gelso (dud), **ansare** (a găfăi), **orso** (urs).

4. În mijlocul vorbelor, dacă este urmată de una din conșonanțele arătate la No. 1. | 4. Nel mezzo di parola, se è seguita da una delle consonanti indicate al numero 1.

ascolto (aud), **asfalto** (asfalt), **aspetto** (aștept), **castigo** (pedeapsă).

5. În mai multe vorbe unde se află între două vocale, și, fără excepție când intră în partea II, a unei vorbe compuse: | 5. In molte parole ove trovasi fra due vocali e, senza eccezione, quando entra nella seconda parte di una parola composta:

casa (casă), **ásino** (măgar), **cosa** (lucru), **così** (ast-fel), **naso** (nas), **piselli** (mazăre), **susurro** (sgomol), **rasóio** (briciu), **resíduo** (rest), **riso** (orez), **reso** (inapoiat), **difeso** (apărat), **riposo** (odihnesc), **spesa** (cheltuială), **impresa** (întreprindere), **mese** (lună), **costoso** (scump), **ritroso** (contrariu) ș. a.: — **dicessi** (se dice), **appigionasi** (se închiriaza), **crederébbei** (s'ar crede), **disegnare** (a desenma), **presupporre** (a presupune), ș. a.

Litera *s* are sunetul *moale*:

1. La începutul și în mijlocul cuvintelor, când este urmată de una din conșonanțele *b, d, g, l, m, n, r, v*:

La lettera *s* ha il suono *molle*:

1. Al principio e nel mezzo di parola, quando è seguita da una delle consonanti *b, d, g, l, m, n, r, v*:

sbaglio (greșală), **scentață** (fără dinți), **sgarbo** (impoliteță), **sleale** (necinstit), **sinarrire** (a rălăci), **snaturato** (crud), **sradicare** (a desrădăcina), **sventolare** (a fălăii).

2. De ordinar când se află între două vocale, cu toate că excepțiunile la această regulă sunt numeroase.

2. Per lo più quando si trova fra due vocali, abbenchê molte siano le eccezioni, cui va soggetta questa regola.

tesoro (tesaur), **risico** (risc), **rasente** (lângă), **chiesa** (biserică), **paese** (țară), **Francese** (Frances), **causa** (causă), **uso** (obicei), **musica** (musică), **muso** (bot), **lusînga** (măgulire), **bisogno** (trebuință), **miserio** (nenorocit), **lisico** (oflicos), **viso** (obrad), **caso** (intemplant), **esule** (exilat), **poesia** (poesie), **deserto** (pustiătate), **desio** (dorință) **desinenza** (terminațiune), **filosofo** (filosof), **quasi** (aproape), **rosa** (lrandală), **sposo** (gineře), **vaso** (cală).

Litera **s** are sunetul comprimat (ș rom.) când este urmată de **ci**, **ce**, dupe cum s'a vedut mai sus:

La lettera **s** ha il suono schiacciato, quando segue **ci**, **ce**, come si è già veduto più sopra:

scimia (mainuță), **scellro** (sceptru), **ascia** (bardă).

Litera **z** are două sunete pe care le vom numi **aspru** și **moale**. Sunetul aspru al literei **z** corespunde cu **t** și sunetul moale cu **d** din românește (**țelina**, **frunță**).

La lettera **z** ha due suoni che designeremo coi nomi di **aspro** e **dolce**. La **z** aspra corrisponde al **t** (**țelina**), la **z** dolce corrisponde al **d** rumeno (**frunță**).

Z se pronunță cu sunetul aspru (**t**):

Z si pronuncia aspra (**t**):

1. La începutul cuvintelor următoare:

1. Al principio delle parole seguenti:

zana (coș oval), **zampa** (labă), **zazera** (păr lung), **zappa** (sapă), **zecca** (monedărie), **zolla** (brasă), **zeppo** (plin), **zio** (unchiu), **zitto** (tăcere), **zoccolo** (sandală), **zolfo** (schiop), **zucca** (dovleac), **zucchero** (zahar), **zuffa** (ecartă), **zufolo** (fluer), **zuppa** (supă).

2. Când este precedată de **l**, **n**, **r**:

2. Quando è preceduta da **l**, **n**, **r**:

innalzo (ridic), **avanzo** (rămășiță), **marzo** (martie), **Firenze** (Florența), **scherzo** (glumă), **lenza** (undită), **silenzio** (tăcere).

Fac excepție la această regulă, | Per eccezione *z* è dolce nelle
vorbele: | parole:

manzo (carne de vacă), *pranzo* (prânz), *romanzo* (roman), *bronzo*
(bronz), *orzo* (orz), *donzella* (fecioară), *zanzara* (țințar).

3. In vorbele terminate în *zia*, | 3. Nelle parole terminate in *zia*,
ziale, *zione*; | *ziale*, *zione*:

abazia (mănăstire), *democrazia* (democrația), *marziale* (marțial),
parziale (parțial), *azione* (acțiune), *abitazione* (locuință), *sta-
zione* (gară), *consolazione* (mângâiere).

4. Când este dublă (excepțiunile | 4. Quando è doppia (le eccezioni
sunt numeroase): | sono numerose):

ragazzo (băiat), *mazza* (ciumag), *razza* (ginte), *corazza* (cuiRASă),
bellezza (frumuseță), *pizzo* (dantelă), *svizzero* (elvețian), *pozzo*
(puț), *sozzo* (murdare), *puzzo* (putoare), *minuzzolo* (bucățică),
ammazzerebbe (ar omori).

Z se pronunță moale:

1. La începutul cuvintelor, cu
excepție pentru acele arătate la
numărul 1 de mai sus:

Z si pronuncia dolce:

1. Al principio delle parole meno
che in quelle indicate al precedente
numero 1:

zaino (raniță), *zanzara* (țințar), *zeffiro* (zefir), *zero* (zero), *zeta* (zetă).

2. In următoarele vorbe, unde | 2. Nelle seguenti parole dov' è
este dublă: | doppia:

bazza (chilipir), *bazzecola* (bagatel), *bazzotto* (cam moale), *gazza*
(coșofană), *magazzino* (magazie), *nazzareno* (din Nazareth), *bizza*
(mânic), *a bizzesse* (cu abundență), *brezza* (vint ușor), *frizzo* (vorbă
satirică), *ghiribizzo* (caprițiu), *lezzo* (putoare), *mezzo* (jumătate), *olezzo*
(miros), *ribrezzo* (grouză), *dozzina* (duzină), *ghiozzo* (plevușcă), *mòzzo*
(butuc de roată), *rozzo* (necioplit), *azzurro* (albastru), *orizzonte*
(orizont), *amàzzone* (amazonă).

3. In vorbele ce sunt arătate la |
numărul 2 de mai sus.

3. Nelle parole indicate come
eccezioni al numero 2 più sopra.

2. ACCENTUL.

În gramatica italiană se deosebesc două feluri de accente: *accentul de intonațiune* și *accentul grafic*; cel dintâiu se aude, al doilea se scrie:

Accentul de intonațiune consistă în acea apăsare a vocii care, când se pronunță o vorbă polisilabă, se aude mai tare pe o vocală de cât pe alta.

Accentul grafic, cu formele sale deosebite de *grav* (∇), *ascuțit* (∩) și *circumflex* (∧) este tot-dea-una subordonat accentului de intonațiune; despre întrebuițarea sa vom vorbi mai încolo.

În italienește există vorbe care constă dintr'o singură silabă (*monosilabe*), sau compuse din două și mai multe silabe (*disilabe*, *polisilabe*).

Vorbele monosilabe nu sunt multe; acele compuse din două, trei, patru și cinci silabe sunt cele mai frecvente; cele l' alte sunt foarte rare.

Esempie:

re (rege), *per* (pentru), *ho* (am), *tre* (trei), *ma-dre* (mamă), *cor-ro* (alerg), *sen-za* (fără), *buo-no* (bun), *o-no-re* (onoare), *co-rag-gio* (curagiu), *ge-ne-ra-le* (general), *pro-fes-so-re* (profesor), *ar-ti-fi-cia-le* (artificial), *co-man-da-men-to* (poruncă), *oc-cu-pa-tis-si-mo* (foarte ocupat), *ab-bon-dan-te-men-te* (cu înbelșugare), *ad-do-lo-ra-tis-si-mo* (foarte măhnit), *ab-ban-do-ne-reb-be-ro* (ar părăsi), *ge-ne-ro-sis-si-ma-men-te* (cu foarte mare generositate), *vi-tu-pe-ro-sis-si-ma-men-te* (în mod foarte rușinos), *vi-tu-pe-re-vo-lis-si-ma-men-te* (cu cât se poate mai rușinos), *pre-ci-pi-te-vo-lis-si-me-vol-men-te* (cu o nesocolință extraordinară de mare).

Vorba care constă dintr'o sin-

În gramatica italiana si distinguono due specie di accenti: l'*accento tonico* e l'*accento grafico*; il primo si sente, il secondo si scrive.

L'*accento tonico* consiste in quella maggior posa di voce che, nella pronunzia di una parola polisillaba, si fa sentire su di una piuttosto che su di un'altra vocale.

L'*accento grafico*, colle sue varie forme di *grave* (∇), *acuto* (∩) e *circumflexo* (∧) è sempre subordinato all'accento tonico; del suo uso parleremo più oltre.

În italiano sonvi parole di una sola sillaba (*monosillabi*) e di due o più sillabe (*dissillabi*, *polisillabi*).

Le parole monosillabe non sono molte; quelle di due, tre, quattro e cinque sillabe sono le più frequenti; le altre assai rare.

Esempi:

La parola che consiste di una

gură silabă nu posedă de loc accentul de intonațiune, cu toate că în discurs se poate ca asupra dinsei să cadă *accentul oratoriu*, despre care nu este vorbă aici.

Vorba care constă din două sau mai multe silabe trebuie să aibă accentul de intonațiune pe una din ele, care se va pronunța cu un ton mai apăsător și mai deosebit decât toate celelalte.

Accentul de intonațiune a vorbelor italiene poate să se găsească: pe *ultima*, pe *penultima*, pe *antepenultima* și pe *cuartultima* silabă.

Vorbele care au accentul de intonațiune pe ultima silabă se numesc *tronche* (trunchiate = *oxitone*), din cauză că unele au pierdut o parte din terminațiune. Vorbele trunchiate care se termină prin vocală și care constă din mai mult de o silabă trebuie să aibă totdeauna *accentul grav* pe vocala intonată.

Acele terminate cu conșonanță (formă poetică) în scrierea obișnuită nu sunt însemnate cu nici un accent grafic; noi însă pentru mai mare claritate, le vom însemna cu accentul ascuțit.

Exemple :

città (oraș), *amò* (iubi), *sentirà* (va auzi), *conoscerò* (voiți cunoaște), *ingenuità* (simplicitate), *virtù* (virtute), *gioventù* (tinerime), *caffè* (cafea), *laccchè* (lachei), *abbenchè* (cu toate că), *venerdi* (vineri), *lunedì* (luni), *arricchì* (îmbogăți); *onòr* (onoare), *timòr* (frica), *amòr* (amor), *colòr* (acei).

Vorbele care au accentul de intonațiune pe penultima silabă (sunt cea mai mare parte) se numesc

sola sillaba non può avere accento tonico, quantunque nel discorso possa cadere su di essa l'*accento* detto *oratorio*, di cui qui non è luogo di far parola.

La parola che è composta di due o più sillabe, deve necessariamente aver l'accento tonico su una sola di esse, e questa si pronunzierà con tono più alto e più distinto di tutte le altre.

L'accento tonico delle parole italiane può cadere: sull'*ultima*, sulla *penultima*, sulla *terzultima* e sulla *quartultima* sillaba.

Le parole che hanno l'accento tonico sull'ultima sillaba diconsi *tronche* (ossitone), poiché alcune hanno perduto una parte della loro desinenza. Le parole tronche terminate in vocale e composte di due o più sillabe devono sempre aver l'*accento grave su questa vocale*.

Quelle terminate in consonante (forma poetica), nella scrittura ordinaria non sono segnate da alcun accento; noi però le segneremo, per miglior intelligenza con un accento acuto.

Esempi :

Le parole che hanno l'accento tonico sulla penultima sillaba (il maggior numero), diconsi *piane*

plane (paroxitone), din cauza ușorinței cu care ele se pronunță. Vorbele plane nu trebuie însemnate cu nici un accent grafic, însă noi vom pune accentul ascuțit (') pe vocala asupra căreia apasă accentul de intonațiune, și așa vom urma de acum înainte tot-dea-una, când este necesar de a depărta or-ce indoială în privința tonului.

(parossitone), perché di più facile pronunzia. Esse non portano alcun accento grafico, ma noi useremo l'accento acuto (') per indicare la sillaba su cui cade l'accento tonico; d'ora innanzi seguiremo sempre questo metodo quando vorremo togliere qualsiasi dubbio relativo al tono.

pâne (pâine), *sôle* (soare), *punière* (cos), *felice* (fericit), *soddisfatto* (satisfăcut), *intelligente* (inteliginte), *composizióne* (composițiune).

Vorbele care au accentul de intonațiune pe antepenultima silabă se numesc *sdrucchiole* (alunecatoare = proparossitone), din cauza iuteleii cu care se pronunță cele două silabe din urmă neintonate. Vorbele *sdrucchiole* asemenea nu sunt însemnate, în scrierea comună, cu nici un accent grafic:

Le parole che hanno l'accento tonico sull'antepenultima sillaba diconsi *sdrucchiole* (proparossitone), per la rapidità con cui vengono pronunziate le due ultime sillabe atone. Anche queste non portano mai alcun accento grafico nell'ordinaria scrittura:

isola (insulă), *correre* (a alerga), *piangere* (a plânge), *visita* (visită), *sillaba* (silabă), *Nápoli* (Neapole), *economó* (econom), *miseró* (nerocit), *pacífico* (liniștit), *cannibale* (antropofag).

Vorbele care au accentul de intonațiune pe cuart ultima silabă (rare) se numesc *bisdrucchiole*:

Le parole che hanno l'accento tonico sulla quart ultima sillaba (rare) si dicono *bisdrucchiole*:

comperano (ei cumpără), *rallégrasene* (ei se bucură de accasta), *vengonsene* (ei vin de acolo), *portavasela* (ei o ducea).

Unele vorbe se pronunță când *plane* când *sdrucchiole* cu schimbare de înțeles.

Iată cele mai comune:

Plane.

ancóra încă

Alcune parole si pronunziano talora *plane* tal'altra *sdrucchiole* con significato diverso.

Ecco le più comuni:

Sdrucchiole.

ancora ancoră

balia putere
compilo isprăvit
giulio (poet.) vesel
gorgoglio gălgăire
impari să învețe
intimo poruncește
maledico blestem
malvagia un fel de vin
martiri suferințe
panico meiu
pistola pistol
predica să predice
seguito urmat
subito suferit

bălia doică
cómpilo datorii
Giulio Iuliu (n. p.)
gorgógljo gălgăesc.
impari ne egal
intimo intim
maledico rău vorbitor
malvágia reulăcioasă
mártiri martiri
pánico groază
pístola epistolă
prédica predică
séguito suită
sibito îndată

În privința accentelor *greu* (▼), *ascuțit* (▼), și circumflex (▲), cu-prinse subț numele de *accentul grafic*, iată regulile pentru întrebuițarea lor în limba italiană.

Accentul greu (▼) se pune:

1. Pe vocala finală a vorbelor *trunchiate* (oxitone) disilabe și polisilabe:

caffè (cafea), *però* (însă), *città* (oraș), *lunedì* (luni), *virtù* (virtute).

Vorbele trunchiate terminate cu consonantă nu sunt însemnate de nici un accent:

amor (iubire), *ancor* (încă), *aver* (a avea), *finir* (a isprăvi).

2. Pe vocala finală a monosilabelor terminate cu dittongi *iò*, *ià*, *iù*, *iè*, *uò* (însă nu pe acele terminate în *ua*, *ui*: *qua*, *qui* — aici):

ciò (această), *già* (deja), *più* (mai

Dacă nu s'ar pune accentul pe aceste vorbe ele s'ar citi plane (paroxitone) adică: *cio*, *gia*, *piu*, *piao*, *pie* și terminațiunea n'ar mai fi un dittong.

3. Pe unele vorbe monosilabe, cu scopul de a le deosebi de altele de aceeași scriere, însă de însemnare deosebită:

Circa gli accenti *grave* (▼), *acuto* (▼), e *circconflesso* (▲), compresi sotto il nome di *accento grafico*, ecco le regole sul loro uso in lingua italiana.

L'accento grave (▼) si mette:

1. Sulla vocale finale delle parole *tronche* dissillabe o polisillabe:

Le parole tronche terminate in consonante non prendono nessun accento:

2. Sulla vocale finale dei monosillabi terminati coi dittongi *iò*, *ià*, *iù*, *iè*, *uò* (ma non su quelli terminali in *ua*, *ui*: *qua*, *qui* — aici):

2. Sulla vocale finale dei monosillabi terminati coi dittongi *iò*, *ià*, *iù*, *iè*, *uò* (ma non su quelli terminali in *ua*, *ui*: *qua*, *qui* — aici):

mult), *può* (poate), *piè* (picior).

Se non vi fosse l'accento, queste parole si leggerebbero plane: *cio*, *gia*, *piu*, *piao* *pie* e la terminazione non sarebbe un dittongo.

3. Su alcuni monosillabi, per distinguerli da altri di eguale scrittura, ma di diverso significato:

sè (pe sine) — se (dacă)
 tè (cîaiu) — te (pe tine)
 lì (acolo) — lì (pron.)
 chè (căci) — che (ce, că)
 frà (călugăr) — fra (printre)
 sî (da) — si (sc)

Unii obicinuesc a serie *ò, ài, à, ànno* in loc de *ho, hai, ha, hanno* [am, ai, are, au], pentru a deosebi aceste vorbe de *o, ai, a, anno* [sau, — la, — lor, an].

4. În fine mulți pun, mai ales în poezie, accentul grav pe terminațiunile contrase *âr, êr, îr* în loc de *árono, érono, írono* sau *áro, éro, íro* a perfectului simplu, persoana treia plural a verbelor:

amâr în loc de *amárono* (ei iubită); *temêr* în loc de *temelléro* sau *teméro* (ei se temură); *sentîr* în loc de *sentírono* sau *sentíro* (ei audiră).

Fără accentul grav aceste vorbe s'ar putea confunda cu formele de la infinitiv în care e final a fost lăpădat: *amar* [a iubi] *temer* [a se teme] *sentir* [auzi].

Accentul ascuțit (´), de un us foarte rar în scrierea comună, se întrebuințează:

1. Pentru a arăta vocala întoarsă în vorbele *piáne, sdrucchiole* și *bisdrucchiole*, și aceasta mai ales în dicționarele și în operele gramaticale; în alte cărți și în manuscrise ast-fel de vorbe n'au nici o dată accent:

lavóro (muncă), *perđere* (a pierde), *comperano* (ei cumpără).

2. Pentru a se deosebi unele vorbe polisilabe de alte care se scriu tot așa, dar care au un înțeles cu totul alt. Să se vadă la pag. 228—229.

dà (dă) — *da* (de la)
 è (este) — *e* (și)
là (acolo) — *la* (art. saș pron. fem.)
dî (zi) — *di* (de)
fè (credință) — *fe'* (lăcu)
nè (nici) — *ne* (de această)

Alcuni usano scrivere *ò, ài, à, ànno*, invece di *ho, hai, ha, hanno* [am, ai, are, au], per distinguere queste voci da *o, ai, a, anno* [sau, — la, — lor, an].

4. Infine molli usano, più spesso in poesia, mettere l'accento grave sulle terminazioni contratte *âr, êr, îr* per *árono, érono, írono*, oppure *áro, éro, íro* del passato remoto, persona terza plurale dei verbi:

Senza l'accento grave queste voci potrebbero scambiarsi colle forme dell'infinito in cui l'e finale fu eliso: *amar* [a iubi], *temer* [a se teme] *sentir* [a audi].

L'accento acuto (´), di uso assai raro nella comune scrittura, si adopera:

1. Per indicare la vocale su cui cade il tono, nelle parole *piáne, sdrucchiole* e *bisdrucchiole*, e ciò più specialmente nei vocabolari e nelle opere grammaticali; in altri libri e nello scritto, tali parole non sono mai segnate da accent:

2. Per distinguere alcune parole polisillabe da altre di eguale scrittura, ma di diverso significato. Vedasi a pag. 228—229.

În bunele dicționare de obicei se deosebesc cu accentele ascuțit și greu pronunța deschisă și închisă a lui *e* și *o*, punând accentul ascuțit pe vocala închisă, și acel greu pe vocala deschisă. În exercițiul nostru de aplicațiune la regulele de pronunțare și scriere am urmat aceeași metodă.

Accentul circumflex (Λ) se întrebuințează numai pe *i* final a unor substantive de la plural, pentru a se arăta suprimarea unui *i*. Sunt acele substantive, care la singular se termină în *io* neintonat:

studî = *studii*, plur. de *studio* (studii); *principî* = *principii*, plur. de *principio* (principii), *artifizî* = *artifizii*, plur. de *artificio* (artificieri).

Unii scriu aceste substantive și cu doi *i* și alți [însă în număr mai mic] cu *j*: *studj*, *principj*, *artifizj*.

Nei buoni vocabolari di solito si distinguono cogli accenti acuto e grave la diversa pronuncia aperta o stretta dell' *o* e dell' *e*, mettendo l' acuto, per indicare che la vocale si legge chiusa, e il grave per indicare che si legge aperta. Nel nostro esercizio di applicazione alle regole di pronuncia e scrittura seguimmo lo stesso metodo.

L' *accento circumflesso (Λ)* si usa solamente sull' *i* finale di alcuni nomi al plurale, per indicare la soppressione di un *i*. Sono quei nomi che al singolare terminano in *io* non accentato:

Alcuni scrivono questi nomi anche con due *ii* ed altri [ma in minor numero] con *j*: *studj*, *principj*, *artifizj*.

3. APOSTROFUL.

Apostroful este un semn în formă de virgulă (') care se pune în alt la dreapta (în poezii câte o dată la stînga) unui cuvînt, pentru a se arăta *elisionea* unei vocale. Vorba cu apostrof se citește împreună cu vorba următoare, cum dacă amîndouă ar face un singur cuvînt:

l'uomo (omul), *un'arte* (o artă), *quest'arma* (această armă).

Suprimarea unei vocale și înlocuirea sa cu apostrof are loc atunci, când voim să evităm sunetul neplăcut ce ar produce întâlnirea vocalei finale a unei vorbe, cu vocala inițială a vorbei care urmează imediat:

L' *apostrofo* è un segno in forma di virgola (') che si pone in alto a destra (in poesia talvolta a sinistra) di una parola, per indicare la *elisione* di una vocale. La parola apostrofata si legge assieme alla seguente, come se le due ne formassero una sola:

La soppressione di una vocale e la sua sostituzione coll'apostrofo ha luogo, quando si vuol evitare il cattivo suono che produrrebbe l'incontro della vocale finale d'una parola, colla vocale iniziale della parola immediatamente seguente:

lo oro = *l'oro* (aurul), *la anima* = *l'anima* (sufletul), *una amica* = *un'amica* (o amică), *questo uomo* = *quest'uomo* (acest om), *tutto*

altro = *tutl'altro* (cu totul altu), **da ora** = *d'ora* (de acum), **si intende** = *s'intende* (se înțelege).

Nu toate cuvintele se pot apostrofa, și nici înaintea a orî-cărei vorbe; unele se pot apostrofa sau nu, dupe voință, pe cînd altele **trebuie neapărat** să fie tot-dea-una însemnate cu apostrof. Se înțelege că aici este vorba de întrebuintărea ~~apostrofului~~ în prosă, **căci în poezie libertatea** care se acordă **autorului**, este tot-dea-una atît mai mare, cu cît talentul seu este mai înal.

Non tutte le parole si possono apostrofare, né davanti a qualsiasi parola; alcune poi si possono apostrofare o no, come meglio aggrada, mentre certune si devono sempre e necessariamente apostrofare. S'intende che noi qui parliamo dell'uso dell'apostrofo nella prosa, giacché in poesia la libertà concessa all'autore è sempre tanto più grande, quanto maggiore è il suo talento.

Se apostrofează **fără excepție** **lo** și **la** (art. def. sing.) înaintea substantivelor, adjectivelor și verbelor întrebuintate ca substantive, or care sî fie vocala cu care încep:

Si apostrofano senza eccezione **lo** e **la** *articoli*, davanti ai nomi, aggettivi e verbi usati sostantivamente, se incominciano con qualsiasi vocale.

lo onore = *l'onore* (onoarea), *lo inno* = *l'inno* (cîntecul), *la aria* = *l'aria* (aerul), *la ora* = *l'ora* (ora), *lo amoroso giovinetto* = *l'amoroso g.* (copilul iubitor), *la umile fanciulla* = *l'umile f.* (fala supusă), *lo andare* = *l'andare* (mersul), *lo udire* = *l'udire* (a auzi), *lo essere* = *l'essere* (a fi).

Se apostrofează **una** (art. f. sing.) înaintea substantivelor feminine și adjectivelor relative la dînese, și înaintea adverbilor cari încep cu vocală:

Si apostrofa l'articolo **una** davanti ai nomi femminili, e aggettivi relativi, del pari che davanti agli avverbi che cominciano per vocale:

una attrice = *un'attrice* (o actriță), *una isola* = *un'isola* [o insulă] *una antica quercia* = *un'antica q.* (un stejar bătrîn), *una orgogliosa fanciulla* = *un'orgogliosa f.* (o fată mîndră), *una assai bella città* = *un'assai bella c.* (un oraș foarte frumos).

Nu este rar de a găsi **una** în loc de **un'** înaintea vorbelor care încep cu vocală, mai ales cînd vocala nu este a și vorba constînd din mai multe silabe, accentul de intonațiune nu se află pe cea d'întîiu.

Non è raro trovare **una** invece di **un'** davanti a parole che cominciano per vocale, specialmente quando la vocale non è a o la parola essendo di più sillabe, non ha l'accento sulla prima:

una immagine (o icoană), *una eccellente pianista* (o excelentă pianistă), *una orribile sventura* (o nenorocire îngrozitoare).

Nu se apostrofează nicî odată *uno* (art. def. mas.) înaintea vocalei. Este greșală, de care nu știe să se păzească chiar cea mai mare parte dintre pseudo-profesori de italieneste, cari în România exersează fără scrupul meseria lor: să se vadă gramaticile lor. Decî să nu se scrie nicî o dată: *un'omo, un'eroe, un'immo*, ci *un uomo, un eroe, un immo*.

Non si apostrofa mai *uno* (art. indet. maschile) davanti a vocale. È errore di cui non sanno guardarsi neppure la maggior parte dei pseudo-professori d'italiano, che in Rumania esercitano senza scrupolo il loro mestiere: Si vedano le loro grammaticucce. Dunque non si scriva mai: *un'omo, un'eroe, un'immo*, ma bensì: *un uomo, un eroe, un immo*.

Articulul def. mas. plur. *gli* se poate apostrofa (*gl'*), însă numai înaintea substantivelor și adjectivelor cari încep cu *i*. A' întrebuița fără apostrof, chiar în acest cas, nu este greșală, pe când ar fi eroarea cea mai mare, de a' apostrofa înaintea *a, o, u, e*, pentru motivul că ar pierde sunetul înmăiat originar.

L'articolo det. masc. plur. *gli* si può apostrofare (*gl'*), ma solamente davanti ai nomi e aggettivi che cominciano con *i*. Usarlo senza apostrofo non è punto errore, anche in questo caso, mentre sarebbe sproposito grandissimo, apostrofarlo davanti ad *a, o, u, e*, per la ragione che perderebbe il suono ramollito originario.

gl'Italiani sau *gli Italiani* (Italieni), *gli individui* sau *gl'individui* (individui), *gli interessi* sau *gl'interessi* (interesele).

Articulul *le* (fem. plur.) rar se apostrofează în prosă, pe când în poezie este regulă de a' scrie cu apostrof:

L' articolo *le* (femm. plur.) în prosă si apostrofa di rado, mentre în poesia è regola usarlo con apostrofo:

în prosă: *le armi del duca* (armele ducelui).

în poezie: *canto l'armi* (cânt armele, sau armatele)

Prepozițiunea *di* (*de*) de ordinar se apostrofează înaintea vocalei:

La preposizione *di* (*de*) solitamente si apostrofa davanti a vocale:

di amore = *d'amore* (de amor), *di Italia* = *d'Italia* (al Italiei), *di Enrico* = *d'Enrico* (a lui Enric), *di uno* = *d'uno* (de unu), *di ogni* = *d'ogni* (de fie-care), *di essere* = *d'essere* (de a fi).

Înaintea lui *i*, prepos. *di* se apostrofează aproape tot-dea-una: *di Italia* ci nu *di Italia*.

Davanti ad *i* il *di* si apostrofa quasi sempre: *di Italia* e non *di Italia*.

Prepozițiunea *da* (*de la*) se apostrofează numai în locuțiunile următoare și altele de aceeași natură:

La preposizione *da* (*de la*) si apostrofa solo nelle locuzioni seguenti ed altre simili:

d'oggi in poi = da oggi etc. (de adî înainte), d'ora innanzi = da ora etc. (de acum înainte), d'allora in poi = da allora etc. (de atunci). d'allronde = da altronde (pe de altă parte), d'altra parte = da altra p. (pe de altă parte).

Particulele pronominale mi, ti, si, vi, ne, lo, la (mē, te, se, vē, 'l, o, etc.) se pot apostrofa înaintea orî-cărui verb care începe cu vocală, și chiar înaintea formelor verbului avere (a avea) care încep cu h:

Le particelle pronominali mi, ti, si, vi, ne, lo, la (mē, te, se, vē, 'l, o, ecc.) si possono apostrofare davanti a qualunque verbo che incominci con vocale, ed eziandio davanti alle voci del verbo avere che incominciano per h:

m'ama = mi ama (mē iubește), t'onora (te onorează), s'innalza (se ridică), v'aspetto (vē aștept), n'andai = ne andai (merseî), l'ho veduto (l'am vădut), l'ha incontrata (a întâlnit-o).

Particula ci (ne, acolo) se poate apostrofa numai înaintea verbelor cărî încep cu e și i; particula gli ('i pr.), numai înaintea verbelor cărî încep cu i; asemenea egli (pr. pers. el):

La particella ci (ne, acolo) si può apostrofare solo davanti ai verbi che cominciano con e o i; la particella gli ('i pr.) solo davanti ai verbi che cominciano con i, e così pure egli (pr. pers. el):

c'era = ci era (era acolo), c'invitò = ci invitò (ne pofti); gl'indiriz-zai = gli indiriz-zai ('i adresai), gl'ingiungo = gli ingiungo ('i poruncesc); egl'intese = egli intese (el audi).

Pronumele sau conjuncțiunea che (ce, că) se poate apostrofa înaintea or-cărei vorbe care începe cu vocală. Unii scriu ch' înaintea e și i, și numai c' înaintea a, o, u. Această din urmă ortografiă este raționabilă, însă are încă puținii imitatori:

Il pronome o congiunzione che si può apostrofare davanti a qualsiasi parola che incominci per vocale. Alcuni scrivono ch' davanti ad e e i e c' solo, davanti ad a, o, u. Quest'ultima ortografia è ragionevole, ma ha ancora pochi imitatori:

ch'egli (că el), ch'io (că eu), ch'altri = c'altri (că al(i)), ch'odo = c'odo (ce aud).

Unii apostrofează pronumele ogni (fie-care), însă cea mai mare

Si apostrofa da alcuni il pronome ogni (fie-care), ma la più

parte dintre autori moderni îl scriu
intreg :

parte dei moderni scrittori lo scri-
vono intero :

ogni uomo = ogni'uomo (fie-care om); *ogni erba* = ogni'erba (fie-care iarbă).

Demonstrativele questo, quello, altro, questa, quella, al-
tra (*acest, aceea, alu, altă*), se
intrebuințează apostrofate :

I dimostrativi questo, quel-
lo, altro, questa, quella, al-
tra, si adoperano apostrofati :

quest'animale (acest animal), *quest'arma* (această armă), *quell'oro-
logio* (acel ciasornic), *quell'arte* (acea artă), *altr'anno* (alt an),
altr'uva (alte struguri), sau: *altro anno*, *altra uva*.

Să nu se facă confușiune între quello
(*acel*), și quale (*care*): cel d'intreii se
apostrofază tot-dea-una (*quell'*), al doilea
nu se apostrofază nici o dată. Deci să
nu se scrie: *qual'uomo* (care om), ci *qual
uomo*.

Non si confonda quello (*acel*) con
quale (*care*): il primo si apostrofa
sempre (*quell'*), il secondo non si apo-
strofa mai. Per conseguenza non si de-
ve scrivere *qual'uomo* (care om), ma *qual
uomo*.

Adjectivele santo, bello, gran-
de (*sfint, frumos, mare*), se apo-
strofază în tot-d'auna, dacă se
găsește imediat înaintea substanti-
vului la care se referă :

(li aggettivi santo, bello,
grande (*sfint, frumos, mare*),
si apostrofano sempre, se si tro-
vano immediatamente davanti al
nome cui si riferiscono :

sant'Antonio (Sf. Anton), *sant'Agata* (Sf. Agata), *bell'oggetto* (fru-
mos object), *bell'azione* (frumoasă acțiune), *grand'uomo* (bărbat
mare), *grand'anima* (suflet nobil).

Pluralul santi și grandi (*sfinti,
mari*) nu se apostrofază: *santi Arcangeli,
grandi uomini*; bello înaintea unui sub-
stantiv plural face belli, care se poate
apostrofa numai înaintea lui i: *bell'in-
gegni* (frumoase talente).

Il plurale santi e grandi (*sfinti,
mari*) non si apostrofa: *santi Arcangeli,
grandi uomini*; bello davanti a sostan-
tivo plurale fa belli, che si può apo-
strofare solo davanti ad i: *bell'ingegni*
(frumoase talente).

Alte vorbe care se pot apostro-
fa în unele locuțiuni sunt :

Altre parole che si possono a-
postrofare in alcune locuzioni sono :

nulla (nimic), *niente* (nimic), *poco* (puțin), *molto* (mult), *tutto* (tot),
quanto (cât), *come* (ca), *senza* (fără), *dove* (unde), *onde* (pentru
care), *presso* (aproape), *anche* (asemenea) d. es. : *null'altro* (nimic mai

mult), *poc'oltre* (puțin mai departe), *moll'oro* (mult aur), *tutt'a un tratto* (tot de o dată), *senz'ordine* (fără ordin), *ond'egli* (pentru care el), *press'a poco* (aproape), *anch'io* (și eu).

Numeralesle venti (două-zeci), *trenta* (trei-zeci), *quaranta* (patruzeci), etc., *cento* (o sută), *mille* (o mie), *mezzo* (jumătate) se pot apostrofa înaintea unui alt numeral sau înaintea unui nume:

I numerali *venti* (două-zeci), *trenta* (trei-zeci), *quaranta* (patruzeci), ecc., *cento* (o sută), *mille* (o mie), *mezzo* (jumătate) și apostrofano voluntieri davanti a nome o ad altro numeral:

vent'uno (21), *trent'otto* (38), *cent'uno* (101), *mil'otto* (1008), *cent'anni* (o sută de ani), *mill'altri* (o mic de alți), *mezz'ora* (jumătate oră).

Când pronunțele *io*, *egli*, *ella* (eu, el, ea) urmează verbul, acesta poate să lăpode vocala finală și să primească apostrof. Ast-fel de formă însă aparține mai mult stilului elevat de cât stilului familiar.

Quando i pronomi *io*, *egli*, *ella* (cū. el, ea) seguono il verbo, questo può elidere la vocale finale e prendere l'apostrofo. Tal forma però appartiene più allo stile elevato che al famigliare.

non cred'io = *non credo io* (nu cred eu), *foss'egli* = *fosse egli* (dacă el ar fi), *diss'ella* = *disse ella* (dise ea).

Unele vorbe când sunt întrebuințate în formă contrasă, se apostrofează, însă nu înaintea unei vocale ci tocmai înaintea unei conșonante. Iată lista principalelor:

Alcune parole quando sono usate in forma contratta, si apostrofano, ma non già davanti a vocale, si bene davanti a consonante. Diamo qui l'elenco delle principali:

Preposizioni:

<i>a'</i>	in loc de	<i>ai</i> (la; dat. plur.)
<i>da'</i>	>	<i>dai</i> (de la)
<i>de'</i>	>	<i>dei</i> (gen. plur.)
<i>co'</i>	>	<i>coi</i> (cu)
<i>su'</i>	>	<i>sui</i> (pe)
<i>pe'</i>	>	<i>pei</i> (pentru)
<i>ne'</i>	>	<i>nei</i> (în)
<i>tra'</i>	>	<i>traî</i> (printre)
<i>fra'</i>	>	<i>frai</i> (printre)

Adjective:

be' in loc de *bèi* (frumoși)

Verbe:

vo' in loc de *voglio* (voesc)

va' > *vai* (dute)

fa' > *fai* (fi)

sta' > *stai* (fi)

ve' > *vedi* (uită-te)

gua' > *guarda* (privește)

non più!

lo' în loc de *logli* (ia)
 di' > *dici* (di)
 se' > *sei* (ești)

Pronume:

î' în loc de *io* (eu)
 noi' > *noi* (noi)

vo' în loc de *voi* (voi)
 e' > *egli, ei, eglino* (el, ei;
 que' > *quei* (acei)

Adverbe:

po' în loc de *poco* (puțin)
 me' > *meglio* (mai bine)

În poezia întâlnim adesea-ori apostroful pus înaintea lui *l* (**l**) în loc de articolul *il*; de ex.: **e' l viso amato** (și aspectul iubit) în loc de: **e il viso amato**. O asemenea elisiune are loc și pentru adverbul **ove** (*unde*), care se află scris **'ve: là 've 'l cervel** (acolo unde creerii), și pentru vorbele care încep cu **in** neintonat: *lo 'ngegno mio* = *lo ingegno mio* (talentul meu).

În poezia si trova l'apostrofo dinanzi ad *l* (**l**) invece dell'articolo *il*. Per. es.: **e 'l viso amato** (și aspectul iubit) invece di: **e il viso amato**. Una simile elisione ha luogo per l'avverbio **ove** (*unde*), che si trova scritto **'ve: là 've 'l cervel** = **là ove il cervel** (acolo unde creerii) e per le parole che cominciano per **in** non accentato: *lo 'ngegno mio* (talentul meu), in loc de: *l' ingegno mio*.

4. INTERPUNȚIUNEA.

Semnele de *interpunctiune* în trebuință în scrierea italiană sunt aceleași ca în românește, și au următoarea numire:

I segni d'*interpunzione* usati nella scrittura dell'italiano sono gli stessi che nel rumeno, ed hanno i seguenti nomi:

- , la *virgola* (virgula, sau coma)
- . il *punto fermo* (punctul)
- ; il *punto e virgola* (punctul și virgulă, sau virgula punctată)
- : i *due punti* (două puncte)
- ? il *punto interrogativo o d'interrogazione* (semnul întrebării)
- ! il *punto ammirativo o esclamativo* (semnul al mirării).

Despre valoarea și usul acestor diferite semne de interpunctiune, vom vorbi într'un capitol special, căci, pentru a înțelege dreaptă aplicațiunea lor, este necesar, mai ales pentru cele patru d'întîi, de a poseda o cunoștință exactă despre natura propozițiilor și despre formele periodului. Pentru moment este destul de a zice, ca modul de a

Del valore e dell'uso di questi vari segni d'interpunzione, diremo in uno speciale capitolo, poiché a ben intenderne la giusta applicazione è necessario, specialmente nei primi quattro, di possedere una precisa nozione della natura delle proposizioni e delle forme del periodo. Per ora basti il dire, che il modo di usarli non differisce punto nelle

le întrebuița nu diferă de loc în cele două limbi italiană și română, și că judecata scriitorului, prețuește cât cele mai bune teorii asupra acestui punct.

Afară de semnele de interpuncție, ortografia italiană deosebește și următoarele :

- “ le *virgolette* (semnul citării sau al aducerei; guillemets)
- ( ) la *parentesi* (parentesa)
- la *lineetta* (linioara)
- * l' *asterisco* o *richiamo* (asteriscul sau steluța)
- .... i *punti di sospensione* o *di reticenza* (punctele de suspensivne)
- = il *segno d'eguaglianza* (semnul egalității).

due lingue italiana e rumena, e che il criterio logico dello scrivente, vale quanto le migliori teorie in proposito.

All'infuori dei segni d'interpunzione, l'ortografia italiana enumera ancora i seguenti :

5. DESPĂRTIREA SILABELOR.

Pentru a scrie și a pronunța bine vorbele unei limbi (mai ales dacă în ele se conțin diftongi sau litere duble) este necesar de a se ști modul de a le despărți în silabe.

Vorbele din limba italiană pot să fie de o singură silabă sau compuse de mai multe silabe.

Silabă se numește cea mai mică parte a unui cuvânt, care să conțină cel puțin o vocală, și care se poate pronunța într-o singură scoatere de sunet.

O silabă poate să conste dintr-o singură literă (în care cas nu este de cât o vocală), sau din mai multe litere.

Cea mai mare parte dintre silabe sunt formate de una sau două conșonante, cari se sprijinesc pe vocala următoare (*silabe directe*); însă sunt și silabe în cari vocala precedează și conșonanta se găsește în urmă (*silabe inverse*).

A bene scrivere e anche a ben pronunciare le parole di una lingua (specialmente se contengono dittonghi o lettere doppie) giova il saperle dividere in sillabe.

È noto che le parole italiane possono constare di una sola sillaba o di più sillabe.

Sillaba è la più piccola parte d'una parola, contenente almeno una vocale, la quale si può pronunziare con una sola emissione di fiato.

Una sillaba può constare di una sola lettera (in tal caso non è che una vocale), o di più lettere.

La maggior parte delle sillabe sono formate da una o due conșonanti, che si appoggiano ad una vocale seguente (*sillabe dirette*); ma vi sono anche sillabe in cui la vocale precede e la conșonante segue (*sillabe inverse*).

Pentru a despărți corect silabele unui cuvint trebuie observate următoarele reguli :

I. Când într'o vorbă fie-care vocală este despărțită de o singură consunantă, aceasta formează o silabă cu vocala următoare :

ru-mo-re (sgomot), *ca-ri-la-té-co-le* (milostiv), *ge-ne-ro-si-tà* (dărnicie).

II. Când o vorbă începe cu o vocală urmată de o consunantă simplă, vocala formează singură o silabă :

a-mo-re (iubire), *I-ta-lic-no* (Italian), *u-ni-tà* (unitate).

III. Când două consunante se află la începutul cuvintelor, este natural că ele formează silabă cu vocala următoare :

gra-di-to (plăcut), *pri-ma-ve-ra* (primăvară), *glo-ri-fi-ca-re* (a celebra).

IV. Dacă în mijlocul unei vorbe se află două consunante egale (cons. duplicată), una se unește în silabă cu vocala precedentă, iar cea l'altă cu vocala ce urmează :

căt-tà (oraș), *co-rag-gio* (curaj), *ra-gaz-zo* (băiat), *ver-reb-be* (ar veni).

V. Când una dintre consunantele *b, c, d, f, g, p, s, t, v* este imediat urmată de o altă consunantă, amândouă se unesc într'o silabă cu vocala ce urmează, ținând seamă însă, de regula ce privește pe consunantele duplicate :

Per ben dividere le parole in sillabe si osservino le seguenti regole :

I. Quando in una parola ogni vocale è separata da una sola consonante, questa fa sempre sillaba colla vocale seguente :

II. Quando una parola comincia per vocale e a questa segue una consonante semplice, la vocale fa sillaba da sé :

III. Quando due consonanti si trovano al principio di parola, naturalmente fanno sillaba colla vocale seguente :

IV. Se due consonanti eguali si trovano nel mezzo di una parola, una fa sillaba colla vocale che precede, l'altra colla vocale che segue :

V. Quando una delle consonanti *b, c, d, f, g, p, s, t, v* è immediatamente seguita da un'altra consonante, ambedue fanno sillaba assieme colla vocale seguente, salva sempre la regola delle doppie :

o-bli-o (uitare), re-cla-mo (reclamație), a-cqua (apă), pa-dre (tată), ri-flet-te-re (a cugeța), fi-glio (fiu), rap-pre-sen-ta (represintă), co-sto (valoare), pie-tra (piatră), co-vri-re (a acoperi).

VI. Când una dintre consuman-tele l, m, n, r este urmată de o altă consumantă, ea nu se unește într'o silabă cu densă, ci se despart, formând silabă cu vocala precedentă, iar cea altă cu vocala ce urmează :

VI. Quando una delle consonanti l, m, n, r è seguita da un'altra consonante, essa non fa sillaba assieme, si bene colla vocale precedente; la seconda consonante fa sillaba colla vocale che segue:

col-to (cultivat), am-pol-la (sticlură), con-sor-te (soțiu), cor-po (corp).

Iată în ce mod se pot întâlni consumantele în vorbele italienești, eu arătarea dacă ele se despart sau nu:

Ecco come è possibile l'incontro delle consonanti nelle parole italiano, colla indicazione se si separano oppur no:

- b** : bb, bd, bl, bn, br (rab-bia turbare, ab-dicare a abdica, pro-b-lema problemă, a-b-negazione renunțare, fi-b-ro carte);
- c** : cc, ch, cl, cq, cr (sac-co sac, fi-cl-i smochini, e-clissi eclipsă, a-cqua apă, a-c-re acru);
- d** : dd, dr, (ca-d-de cazu, la-d-ro hot);
- f** : ff, fr (za-f-fa ciartă, ri-f-lesso reflectat, in-fr-anto spart);
- g** : gg, gh, gl, gn, gr (rag-gio rađă, ri-g-he linie, in-g-le-se engles, ra-g-no pă-iain, ma-g-ro slab);
- l** : ll, lc, ld, lf, lg, ll, lm, ln, lp, lq, ls, lt, le, lz (al-ba revărsatul zorilor, sol-co brazdă, cal-do cald, gol-fo golf, vol-go vulg, pal-la minciună, col-mo plin, sal-nitro salitră, col-pe vulpe, al-quanto cât-va, pol-so plus, al-to înalt, pol-vere praf, cal-za ciorap);
- m** : mb, mm, mp, (lea-m-bo margine, som-ma sumă, cam-po câmp);
- n** : nc, nd, nf, ng, nn, ny, nr, ns, nt, nr, nz (bian-co alb, mon-do lume, con-fido am incredere, an-gelo inger, an-mo au, in-quinino locătar, En-rico Enric, pen-siero gând, can-to cântec, in-vento inventez, pran-zo prânz);
- p** : pl, pn, pp, pr, (con-s-pleto complet, i-p-notismo ipnotism, rap-pa sapă, co-pr-o acoperi);
- r** : rb, rc, rd, rf, rg, ri, rm, rn, rp, rq, rr, rs, rt, rv, rz (ar-bitrio arbitru, ar-co arc, or-dine comandă, Cor-fu insula C., lar-go lat, per-la măr-gă-ritar, ar-ma armă, cor-mo corn, cor-po corp, ser-qua cantitate, car-ro car, cor-mo curs, ar-te artă, cor-vo corb, ver-za varză);
- s** : sb, sc, sd, sf, sg, sl, sm, sn, sp, sq, sr, st, sv (Le-s-bia nume prop, a-s-colto aud, De-s-lemona nume prop, mi-s-fatto crimă, di-agrazia nenorocire, di-s-uale necinstit, co-s-metico pomadă, di-s-modare a deslega un nod, ro-s-po broască răioasă, ris-quotibile exigibil, di-s-rucidire a ciopli, di-s-velare a descoperi un secret, di-s-tanza depărtare);
- t** : tl, tr, u (a-t-lante altas, con-trat-to contract);
- v** : vr, vv (co-v-rire a descoperi, ov-vero saŭ);
- z** : zz (maz-zo buchet).

In italienește nu pot avea loc următoarele întâlniri de conșanante: | In italiano non possono aver luogo i seguenti incontri di consonanti:

bs	se schimbă în	ss :	<i>absent</i> = <i>assente</i>
ct	"	tt :	<i>act</i> = <i>atto</i>
cf	"	z :	<i>lecția</i> = <i>lezione</i>
cs (x)	"	ss :	<i>axiomă</i> = <i>assioma</i>
cz (x)	"	s :	<i>exercițiu</i> = <i>esercizio</i>
ps	"	ss :	<i>eclipsă</i> = <i>celissi</i>
pt	"	tt :	<i>lapte</i> = <i>latte</i>
xc (sc)	"	cc :	<i>excelențe</i> = <i>eccellente</i>

Conșanantele duplicate se află de ordin ar între două vocale: | Le consonanti doppie si trovano di solito fra due vocali:

rabbia, mână; *palla*, minciă; *atto*, act; *inno*, cântec; *ferro*, fier.

Fac excepția la această regulă numai conșanantele *b, c, f, g, p, t*, care se pot afla duplicate înainte lui *l* și *r*: | Fanno eccezione a questa regola solo le consonanti *b, c, f, g, p, t*, che possono trovarsi raddoppiate innanzi a *l* e *r*:

pubblica, public; *labbro*, buză; *accludere*, a alătura; *accrescere*, a mări; *affluente*, afluent; *offrire*, a oferi; *agglomerazione*, aglomerație; *aggraverole*, plăcut; *applicazione*, aplicație; *opprimere*, a asupri; *quattro*, patru.

Trei conșanante deosebite se pot găsi împreună numai atunci când a treia este *r* sau *l*: | Tre consonanti diverse si possono trovar unite solo quando la terza è un *r* o *l*:

ingresso, intrare; *sembra*, samână; *rincresece*, desplace; *coltre*, plapomă; *impresa*, antreprisă; *entrata*, intrare; *includere* a alătura; *emblema*, marcă.

Despărțirea a trei conșanante se face așa: cea d'întăiu se lipește de vocala precedentă; cele două din urmă cu vocala următoare: | La divisione delle tre consonanti si fa così: la prima si unisce colla vocale precedente, le due ultime colla vocale seguente:

in-grosso, *sem-bra*, *rin-cresece*, *col-tre*, *em-blema*, *in-cludere* etc.

VII. Grupele *gl, gn, sc, ch, gh* nu se pot nici o dată despărți (și aceasta conform cu regula No 5): | VII. I gruppi *gl, gn, sc, ch, gh* non si possono mai separare (ciò è conforme alla regola No. 5):
pa-glie-ric-cio (saltea de paie), *ra-gna-te-la* (pânză de păiaj), *cusci-no* (pernă), *ric-chez-za* (bogăție), *pa-ghe-re-mo* (vom plătii).

VIII. Diftongii asemenea nu se pot nici o dată despărți. | VIII. I dittonghi pure non si possono mai separare.

Se numește *diftong* sunetul dublu produs de două vocale, într'o singură și repede scoatere de voce, una dintre care moale (*i, e*) iar cea laltă tare (*a, o, u*); vocea trebuie să apese mai mult pe vocala tare:

pia-cé-re (plăcere), *sciól-to* (deslegat), *chiu-so* (inchis), *mâi* (nici o dată), *co-lúii* (acela), *âu-ra* (aer).

IX. Dacă vocea apasă mai mult pe vocala moale nu mai există diftong, și atunci cele două vocale se pot despărți:

Di-o (Dumne-țeu), *ré-o* (criminal), *gi-a* (mergea), *cre-dé-a* (credea).

În despărțirea vorbelor în silabe nu se ține seamă de compozițiunea lor, ast-fel că nu este bun obiceiul de a se scrie:

dis-inganno (desamăgire), *in-abile* (incapabil), *tra-andare* (a neglija), etc.,

ci va fi mai corect de a separa silabele ast-fel:

di-singanno, *i-nabile*, *tra-andare*, etc., conform regulilor generale.

În fine să se observe că la sfirșitul unui rînd nu se poate găsi nici odată un apostrof, fiind un semn care cere ca vorba apostrofată să se citească împreună cu cea următoare, cum dacă amîndouă n'ar fi de cît una singură.

Dicesi *dittongo* il doppio suono prodotto con una sola e rapida emissione di fiato, da due vocali unite, una molle (*i, e*) l'altra dura (*a, o, u*), ed in cui la maggior forza di voce posa sulla dura:

IX. Se l'accento cade sulla vocale molle non v'è più dittongo e le due vocali possono separarsi:

Nella divisione delle parole in sillabe non suolsi tener conto della composizione delle medesime, cosicchè non è buona regola lo scrivere:

ma varrà meglio il separare così le sillabe:

Ricordisi poi che in fin di riga non si può mai trovare l'apostrofo, il quale per la pronunzia è segno d'unione colla parola seguente, che si deve leggere assieme alla parola apostrofata, come se le due non ne facessero che una sola.

6. LITERILE CAPITALE.

Trebuie scrise cu literă inițială capitală:

I. Toate numele propriie:

Dio (Dumnezeu), *Pietro* (Petre), *Dambio* (Dunăre), *Rumania* (România), *Carpazi* (Carpații), *Napoli* (Neapole), *Europa* (Europa).

II. Vorbele care urmează după un punct și după un semn de în-

Scrivonsi con lettera iniziale maiuscola:

I. Tutti i nomi proprii:

II. La parola che vien dopo il punto fermo e il punto d'interro-

trebare, și vorba cu care încep o perioadă sau un titlu.

III. Toate vorbele care încep versurile în scrierile poetice. Mulți autori însă nu observă această regulă, și întrebuintează inițiala mică, la începutul versurilor, rezervând capitala numai pentru casurile prevădute la numererile I și II.

gazione, del pari che quella che comincia il periodo o un titolo.

III. Tutte le parole che cominciano i versi nello scrivere poetico. Però molti poeti non tengono conto di questa regola e incominciano con lettera minuscola i loro versi, usando solo la maiuscola per i casi previsti dai numeri I e II.

1. Citire și Traducere din italienește în românește.

(Deprindere asupra Pronunțării și Scrierei).

NOTĂ. — Autorul a compus această bucată de citire, ca exercițiu de aplicațiune regulilor pronunțării și scrierei ce s'a dat în paginile precedente. Pentru ca elevul să nu rămână nici o dată în indoială, s'a însemnat în mod deosebit literile ce se pot pronunța de două feluri adică: *e* și *o închis*, cu accentul ascuțit (*è, ó*), *e* și *o deschis*, cu accentul greu (*è, ò*); *s* și *z moale*, cu caracterul egiptien (**S, Z**); *s* și *z aspre* cu caracterul comun; accentul ascuțit sau cel greu arată în acelaș timp *vocala intonată*.

NOTA. — L' autore ha composto questa prima lettura, come esercizio di applicazione alle regole della pronunzia e della scrittura. Affinchè lo studioso non resti mai nell' incertezza, si sono segnate in modo distinto le lettere che si possono pronunziare in due maniere, cioè: *e* ed *o chiusi*, coll' accento acuto (*è, ó*); *e* ed *o aperti*, coll' accento grave (*è, ò*); *s* e *z dolci*, col carattere egiziano (**S, Z**); *s* e *z aspre*, col carattere comune; l'accento acuto o il grave indica in pari tempo la vocale su cui grava il *tono*.

IL MIO PAESE.

Terra mea.

Coronată dalla più alta catena di monti, che in Europa elevi le sue Incornată de cel mai înalt lanț de munți, care în Europa ridică ale sale cime coperte di névi perenni; bagnata dalle onde azzurre del Mevirfuri acoperite cu zăpezi eterne; udată de valurile albastre ale Mediteráneo, che per ^{multitudine} centinaia di miglia ne frastaglia la lunga còsta diteranei, care pe mai multe sute de mile desemnează lunga sa coastă in gòlfi e capi innumerévoli; ondeggiata da còlli pittoreschi, cu golfuri și promontori nenumărate; accidentată de dealuri pitorești,

ornati di vigneti, di giardini e di ville, che si specchiano in laghi
impodobite cu râ, cu grădini și cu vile, care se oglindesc în lacuri
 d' incomparabile limpidezza: ombreggiata da foreste secolari, ove
de o incomparabilă limpezire; umbrată de păduri seculare, unde
 la scure dell' uomo non per anco ha penetrato: solcata da fiumi
securea omului încă nu a pătruns; străbătută de râuri
 maestosi quali il Pò, l' Àdige, il Tevere e l' Arno, che ne fecondano
maestose ca Podul, Adigele, Tibrul și Arnul, care fecundază
 il suolo ubertoso: lieta di valli dai pascoli verdeggianti e dalle
solul fârtă: înceșală de văi cu pășuni înverzite și cu
 ricche messi dorate: ridente co' suoi prati cosparsi di fiori, sotto
abundante spicuri aurii; râdând cu lițeșile sale tapiute cu flori, sub
 un cielo splendidamente sereno, con un clima dolce e salubre; abi-
ta de un semu splendid, cu o climă dulce și sănătoasă; lo-
 tata da un popolo sempre gaio, liero e di gran cuore, ecco l' Italia,
căută de un popor tot-l'ansa vesel, mândru și cu suflet mare, iată Italia,
 l' Italia quale Dio la fece!

Italia cum Deus fecit a seculo!

Ma non è solo la splendida natura che fa dell' Italia il paese
Dar nu este numai splendida natură care face ca Italia să fie țara
bello del mondo, si che viene chiamato il giardino d' Europa:
cea mai frumoasă din lume, în căt este numită grădina Europei:
 la sua potenza e civiltà antica: la sua storia, piena di nobili e magna-
putențioasă și civilizată sa antică: istoria sa plină de nobile și măreșe
 mine gesta: il suo genio, che brillò di luce fulgidissima attraverso
geniu: geniuul său, care strălucii în mod cel mai cū în
 tutte le età: i monumenti grandiosi e celeberrimi che artisti, unici
toate timpurile: monumentele grandioase și foarte celebre pe care artiști, unici
 al mondo, hanno disseminato in ogni angolo della bella penisola,
în lumea, au precurat în toate colțurile frumoasei peninsule,
 tutto ciò contribuise ad accrescerne l' incanto.
toate aceste contribuie la mărireă farmecului.

Roma succedette alla vecchia civiltà etrusca o più tardi alla greca:
Roma a succedut vechei civilizație Etruscă și mai târziu celei Grece:
 fu deessa, che per lungo tempo signoreggiò il mondo col valore del-
a fost deusa, care pe un lung timp a stăpânit lumea cu valarea ar-
 l'armi, la saggezza delle istituzioni, le colte usanze e le virtù cittadine;
mele, cu înțeleștele institușuni, cu morăvurile colte și cu virtușile cetățene;
 essa trapiantò il suo genio e la sua lingua nella Gallia, nella Spagna
ea a trapiantat geniuul său și limba sa în Gallia, în Spania

e fin oltre i Carpazi, sulle rive del Danubio, ove una colonia ro-
 zi până dincolo de Carpazi, pe țărmurile Dunărei, unde o colonie ro-
 mână dovéva elevârsi un di al rango di nobile națiune. Ono-
 mană era destinaută a se ridica într'o di la rîndul unei nobile națiune. Onoa-
 re alla Rumania, a questa nōstra sorēlla d' oriente che, attraverso
 rea țerei Române, acestei surorî a noastre din orient care, trecînd prin
 sēcoli di barbarie e di mal govēro, in mēzzo alle piū grandi cala-
 reavuri de barbarie și de rea stăpînire, în mijlocul celor mai mari nenor-
 mită, che avidi oppressori le inflissero, sēppe conservare non sō-
 cîrî, pe care niște avidi asupritorî 'i causară, știu să 'gî păstreze nu nu-
 lo il nōme e la lingua, ma le tradițiuni, il costūne, l' animo invitto
 măi numele și limba, dar și tradițiunile, moravurile, sufețul credințe
 de' nōstri padri e l' amor della glōria!
 al strămoșilor noștri și iubirea pentru glorie!

Allorquādo, per quell' alternă vicēnda cui nessun pōpolo
 Cînd, din cauza acelei soarte schimbătoare, la care nici un pōpōr
 puō soltrarsi, la materiale potēnza dell' impēro romano declinō,
 nu poate să 'gî sustragă, materiala putere a imperiului roman apuse,
 il cristianesimo elēsse Rōma a cēntro di quella fede, che dovéva
 creștinismul alege Roma ca centru acelei credințe, care trebuia
 illuminare il mondo e compir l' ōpera dell' incivilimento. E al cristia-
 să ilumineze lumea și să implinească opera civilizațiunei. Și crești-
 nesimo, intēso nel suo piū alto significato morale, il gênio inspirāndosi,
 niamului, înțeles în cea mai înaltă însemnare a sa morală, geniul inspirāndu-se,
 diēde all' Italia il primato dell' arte sōvra tutte le nazioni civili.
 dadu Italiei locul cel d'antēiu în arte peste toate națiunile civilisate.

Dante Allighieri, colla Divina Commedia, acquista un sēggio accanto
 Dante Allighieri, cu Divina Comedia, capătă un scaun lângă
 ad Omero e Virgilio; e a lui d' intōrno, circonfusi di glōria si schiērano
 Omer și Virgiliu; și în împrejurul seu, glorioși se rîndesc
 numerosi poēti e prosatori di gran valōre, māssemi fra i quali
 numeroși poești și prosatori de mare valoare, cei mai însemnați printre cari
 il Petrarca, l' Ariosto e il Tasso, Boccaccio e il Macchiavelli, Alfieri,
 Petrarca, Ariosto, și Tasso, Boccaccio, și Machiavelli, Alfieri,
Parini, Monti, Foscolo, Leopardi, Giusti, e l' ūltimo vissuto: Ales-
 Parini, Monti, Foscolo, Leopardi, Giusti și cel din urmă care a trăit: Ales-
sandro Manzoni.
 sandro Manzoni.

In Rōma Michelangelo Buonarrōti elēva una cūpola d'ardimento
 In Roma Michelangelo Buonarrōti ridică o boltă de o înfrîncată

portentoso e d' impareggiabile perfezione artistica, sul più grandioso
minunată și de o incomparabilă perfecțiune artistică, pe cel mai măreț
tempio della terra, e Raffaello Sanzio da Urbino fa uscire dal suo
templu de pe pământ, și Raffaello Sanzio da Urbino scoate din pen-
pennello fatato il quadro della «Trasfigurazione», dinnanzi al quale
sunt așu fermecat tabloul de „Schimbare la față”, înaintea cărui
ognuno è compreso da stupore e riverenza, per la geniale conce-
lunea este cuprinsă de mirare și de respect, pentru geniala născu-
zione e l'arte divina. Le ampie e innumerabili sale dei musci
cire și arta divină. Lăryile și nenumeratele saloane ale mușeilor
d' Italia sono piene dei capolavori del Tiziano, di Cinabue, di
din Italia sunt pline de opere magistrale a lui Tiziăno, a lui Cinabue, a lui
Giotto, di Leonardo da Vinci, di Andrea del Sarto, del Tintoretto
Giotto, a lui Leonardo da Vinci, a lui Andrea del Sarto, a lui Tintoretto
e d'altri moltissimi geni della pittura, i cui nomi son noti a
și a altor mai mulți genii ai picturii, al căror nume sunt cunoscute de
tutti coloro che hanno il culto delle arti belle e della gloria im-
toți acei care au cultul pentru arte frumoase și gloriă ne-
peritura. Gli edifizii pubblici e privati, le piazze, le vie e persino i
muritoare. Edificiile publice și private, piețele străzile și chiar cele
più reconditi angoli delle cento città d' Italia, offrono al curioso
mai ascunse colțuri ale (mai multor) orașe din Italia, oferă curiosului
ed esperto visitatore, modelli della più perfetta architettura e scultura,
și înțeleptului visitor, modele de cea mai perfectă arhitectură și sculptură,
tanto antica che moderna. Chi non ha inteso vantare la chiesa e
atât antică cât și modernă. Cine n'a auzit lăudând pe biserică și
la piazza di San Marco a Venezia; il duomo e la galleria Vittorio
piața S-tului Marc din Veneția; catedrala și galeria Victor
Emanuele di Milano; le vie, le piazze e i monumenti pubblici di
Emanuele din Milan; străzile, piețele și monumentele publice din
Torino; i palazzi e il camposanto di Genova; il duomo, il battistero
Turin; palaturile și cimitirul din Genova; catedrala, baptisteriul
e la torre pendente di Pisa; Santa Maria del Fiore e il campanile
și turnul aplecat din Pisa; S-ta Maria del Fiore și clopotnița
di Giotto, le gallerie degli Uffizi e del palazzo Pitti, la loggia
lui Giotto, galeriile Uffizilor și ale palatului Pitti, loja
dei Lanzi a Firenze; le basiliche e le monumentali fontane di Roma,
Lănzilor din Florența; bisericele și monumentalele fontane din Roma,
che assieme alle grandiose costruzioni moderne, formano un degno
care împreună cu mărețele clădiri moderne, formează un demn

contrapposto ai preziosi avanzi dell' antichità, quali il Colosséo,
contrast prețioaselor rămășițe ale antichității, ca Colosoul,

il Fóro, le Terme e il Panteon, che rendono sì interessante l' etèr-
Forul, Termele și Panteonul, care fac așa de interesantă pe eter-

na metrópoli? Nápoli sóla, la piú bella città d' Italia, dirèi quasi
na metropolă? Neapole singur, cel mai frumos oraș din Italia, aș zice aproape

del móndo, non possiède òpere d' arte di gran valóre. Ma qual arte
din lume, nu posedă opere de arte de o mare valoare. Dar care artă

avrebbe osáto contrastare al fascino di sì stupénda natúra?
ar fi îndrăznit să se lupte cu farmecul unei așa minunate natură?

I capolavóri stéssi dei piú célebri artisti lascierébbero indifferénte
Capii de operă chiar acelor mai celebri artiști ar lăsa indiferent

l'occhio, rapíto da una scéna che non ha pari al móndo!
ochiul, transportat de o scenă care nu are o asemenea în lume!

Sténdesi la città, a guisa d' anstéatro, in riva al mare, le cui ónde
Se întinde orașul, ca un amfiteatru, pe țărmul mării, ale cărei valuri

sono un perpétuo sorriso al ciclo azzurro e lucénte, che in es-
sunt un etern suris către cerul albastru și strălucit, care se oglin-

so si mira. L'aria vi è dolce e pura, imbalsamáta dagli effluvi di
dește în el. Aerul este dulce și curat, plin de parfumurile a

una vegetazióne per tutto l' anno primaverile. Dai colli che l'in-
mei vegetațiune pentru tot anul ca de primăvară. De pe coline care l'in-

corónano, si gòdono le piú varie e sorprendénte vedúte. Ecco
coronează, cine-va se bucură de cele mai variate și surprinzătoare vederi. Iată

l'incantévole gólfo, la cui spiaggia è popolata da borgáte e ville,
minunatul golf, al cărui țărm este populat de sate și de vile

bagnate dalla viva luce del sole e dalla spumósa ónda freménte
înveselite de lumina vie a soarelui și (udate) de apa spumousă răzând

tra gli scògli; ecco le belle isole d' Ischia, di Nisida, di Cápri e di
pr între stânci; iată frumoasele insule Ischia, Nisida, Capri și

Prócida, emergénte dal mare, su cui sèmbrano intrecciáre danze a-
Procida, plutind pe mare, asupra căreia scământă a împleți danșuri de

moróse; ecco laggiú il Vestívio, quel monte dalla cima apèrta cóme
amor; iată acolo jos Vezuviul, acel munte cu vârful deschis ca

voráGINE, fino alle piú profónde viscere della terra, e che da
prăpastie, până la cele mai mari adâncimi ale pământului, și că de

sécoli e sécoli, senza pósa, manda al ciélo un' enórme colónna di
o mulțime de reavuri, fără repaus, trimite la cer o enormă coloană de

fumo, bianco-azzurrógnola di giòrno, infuocáta la nótte, monte che
fum, albastrucia ziua, înflăcărată noaptea, munte care

falăra si scuote, r6mba c6me il tu6no e v6rsa torr6nti di lava
c6te odat6 se cntremur6, h6bui6 ca tunetul 6i vars6 toren6i de lava
 sulla circostante camp6gna, e spande per decine di chil6metri int6r-
pe c6mpia inconjur6toare, 6i resp6ndeste pe decimi de chilometri impre-
 no, pioggia di c6neri ard6nti. 6 a poche miglia da Napoli e alle
jur, o ploiu de cenu6 inf6cate. Este la c6te-va mile de la Neapoli 6i la
 falde dello stesso Vesuvio, che il viaggiat6re cont6mpla Pomp6i, la
coast6 chiar a Vesuviulu6, c6 c6ld6torul cont6mpl6 Pompei,
 citt6 sep6lta interam6nte assieme ai suoi abitanti sotto le c6neri
ora6ul 6ngropat cu des6r6ngire 6mpren6 cu locuitor6i sei sub cenu6ile
 del vulcano, nell'anno 79 dell'6ra n6stra. D6po mille ottoc6nto anni
rulcanubi, 6n an6 79 (dup6 Hrist). Cu o mie opt-sute de an6
 6cco che a colp6 di z6ppa e di picc6ne questa citt6 rit6rna alla
ma6 t6rziu, iat6 ca cu sa6u 6i cu t6r6ncopul acest ora6 revine la
 luce, e chiunque vi pu6 passeggiare nelle sue vie totalm6nte de-
lumin6, 6i or-cine poate s6 se plinbe pe stradele sale cu totul de-
 s6rte, nelle sue piazze, fra le col6nne dei t6mp6 e del f6ro, sui gradini
6erte, pe pie6ele sale, printre columnele templelor 6i forulu6, pe treptele
 dell'anfiteatro, considerando con stupefazi6ne indicibile, i numerosi
anfiteatrulu6, consider6nd cu mirare nedescr6ptibili, numeroasele
 ogg6tti che si s6no si perfettam6nte conservati, ogg6tti d'oro, d'ar-
objecte rare s'au p6strat a6a de perfect, objecte de aur, de ar-
 g6nto, suppell6ttili d'ogni specie, persino le frutte, l'6lio e il
6int, mobile de tot felul, 6i chiar fructele, unt-de-lemn 6i
 mi6le, chiusi ne'vasi, e il pane che cuoc6va ne' forni il di della
miera, 6nchise 6n oale, 6i p6inea care se cocca 6n cuptoare 6n ziua
 terribile catastrofe.
cat6strufel 6ngrozitoare.

Dove se non in Italia e in Italia s6lo si p6ssono ved6re tante e
Unde de c6t 6n Italia 6i 6n Italia numai se pot admira at6tea 6i
 si meravigli6se c6se? - Oh quanto 6 bello e interessante il mio
minunate lucruri O c6t de frumo6n6 6i de interesant6 este 6ura
 pa6se! Chi lo vide una v6lta non pu6 pi6 scordarlo e certo de-
mea! Cine o vedu o dat6 nu ma6 poate s'o nite 6i de sigur do-
 sidera di rived6rlo e, se fosse possibile, di rivivervi tutti suoi giorni.
re6te de a o vedea 6i, dac6 ar fi posibil, d6 a tr6i acola pentru toat6 via6a.
 Ed 6 causa la sua bell6zza, se l'Italia fu la terra pi6 invidiata
6i este din cauza frumo6te6i sale, ca Italia a fost 6ura cea ma6 c6ntat6
 dalla strani6ra cupidigia, si che per s6coli m6lti, ebbe a soffrire
de l6comia str6n6, ast-fel c6 pentru ma6 multe secole suferi

il giogo d' oltraggiósa schiavitù. Ma oggi finalménte, grázie alla *con-*
juțul unui rușinos esclavașiu. Dar astă-zi în fine, mulțumire con-
 cordia ed al valóre de' suoi figli, al sènno político di Cavour,
cordiei și vredniciei copiilor sei, înfăptuirea política a lui Cavour,
 all' apostoláto di Mazzini, al braccio invito di Garibaldi e alla leal-
apostolatului lui Mazzini, brațului neînvinș a lui Garibaldi și cin-
 tà del nostro primo vero re, Vittorio Emanuele, l' Italia è
stea primului și adevăratului nostru rege, Victor Emanuele, Italia este
 fatta; essa non è piú un' espressioné geografica, come osò dire
făcută; ea nu mai este o expresiune geografică, după cum putea de a fi
 un Francése, essa è una grande e libera nazione; la sua indipendénza
un Francez, ea este o mare și liberă națiune; independența sa
 fu cementáta col sângue di mártiri gloriósi, ed il loro sácro ricórdo
a fost întărită cu sângele martirilor glorioși, și sfânta lor amintire
 sarà per noi e pei pòsteri eccitáméto a rēnder sēmpre piú
va fi pentru noi și pentru urmașii o îndemănare pentru a face tot-dea-unu mai
 concòrde e rispettáto il bel nòstro paése, al quale ogni Italiáno è
unită și respectată frumóasu noastră țară, căria toți Italienu sunt
 fiéro di appartenére.
mândri de a-i aparține.

L. E. S.